

[Hanne Budtz.]

Det er selvfølgeligt, at visse særlige overgangsbestemmelser må træffes, og det bemærkes, at det således er forslagsstillernes ønske, at der i forbindelse med overgang til fri næring på biografvæsenets område ikke sker noget indgreb i den særlige stilling, som nuværende bevillingshavere i lejede lokaler har, og det samme gælder de særlige enkepensionsregler.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsettelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1966 til 31. marts 1967.

(Foregående del af første behandling findes i tidenden sp. 2023 og 2101).

Forhandlingen genoptoges.

Niels Mørk: Jeg skal på mit partis vegne tillade mig at fremsætte nogle bemærkninger til den højtærede socialministers redegørelse.

Må jeg først som mit partis og min opfattelse sige, at ministerens klare og nøjterne redegørelse med al tydelighed viser, at under den velfærdsudvikling, vi er inde i, er de sociale formål ikke blevet glemt. At vi så i mit parti på visse felter kunne ønske at gå længere, end redegørelsen giver udtryk for, er en anden sag. Men med den stramme økonomiske ramme, der er lagt i finanslovsforslaget, mener jeg, at den højtærede ministers prioritering af opgaverne er rigtig. Der er således taget hensyn til det meget påtrængende behov, der er for flere plejehjemspladser for vore ældre medborgere. Men alligevel, selv om etableringen af ca. 1.000 nye pladser er et fremskridt, mener jeg, at dette tal må øges væsentligt fremover, ikke mindst af hensyn til hele hospitalsituationen, hvor en aflastning af plejepatienter af flere grunde er nødvendig. Lignende forhold gør sig også gældende inden for særfor sorgen, og jeg er glad for ministerens understregning af, at det er hans hensigt i de kommende år at lade nye særfor sorsinstitutioner få en voksende andel af statens midler.

Med hensyn til revalideringen er der her en god udvikling i gang. Alene dette, at

der i det sidste år er gledet ca. 7.000 revalidender ind i det normale erhvervsliv, fortæller en hel del om denne udmærkede lovs virkninger. De penge, der gives ud til dette formål, forventes højt samfundsmæssigt set, men også rent menneskeligt. Jeg har bemærket, at der ud over de nuværende 600 beskyttede arbejdspladser stadig mangler godt 1.000 pladser. Jeg ved, at dette forhold piner ministeren og mange med ham — og jeg håber, at der trods alt bliver mulighed for at skaffe flere pladser for de medborgere, der på grund af deres hårde handicap ikke kan få muligheder for at gå ind på de normale arbejdspladser.

På finanslovsforslaget er der budgetteret med op mod 3.000 nye børnehavepladser. Det er påtrængende nødvendigt, at denne udvidelse sker. De store årganges børn melder sig nu, og problemet med nye børneinstitutioner trænger sig stærkt på, ikke mindst i de større byer.

At pensionsområdet beslaglægger de 72 pct. af socialministerens samlede budget og vil stige yderligere i de kommende år, kan sikkert ikke overraske nogen. Årsagen hertil er jo de reformer, som ministeren har fået gennemført i de senere år, herunder bl. a. den begyndende indførelse af fuld folkepension til alle uanset indtægt og pensionstillægget. Dertil kommer det stigende antal af ældre i samfundet, et forhold, der vil fortsætte fremover, og yderligere vil den nye invalidepensionslov øge statens udgifter på pensionsområdet.

I denne forbindelse vil jeg gerne spørge, om den højtærede socialminister allerede nu kan sige noget om, hvornår ekspertudvalget, der behandler fradragsreglerne, kan forventes at blive færdig med arbejdet. Forholdet er jo det, at i løbet af få år vil fradragsreglerne i relation til folkepensionen være afskaffet, og på længere sigt må dette vel også i større eller mindre grad få virkninger for invalidepensionen. Ikke mindst i de tilfælde, hvor der er mindreårige børn og hustruen tager arbejde for at hjælpe på familiens økonomi, kan de gældende fradragsregler i relation til invalidepensionen virke uretfærdigt.

Ministeren pegede i sin tale på det perspektiv, der ligger i tillægspensionstanken, hvorefter den samlede pensionsindtægt for fremtidens ældre vel skal sættes til omkring

[Niels Mørk.]

60 pct. af den hidtidige indkomst. Jeg er helt enig med ministeren i, at løsningen af denne sag vil være en af de største reformer i vor tid. Det vil altså sige, at vi forhåbentlig inden længe — sådan forstår jeg det — vil få en grundpension lige stor for alle og en tillægspension, som kommer til at stå i et vist forhold til den enkeltes hidtidige indtægt. Når den tid kommer, må vi ikke glemme de nuværende ældre, som ikke får del i tillægspensionen, men skal klare sig med grundpensionen, selv om den da vil blive ydet uden fradragregler.

Jeg vil også sige nogle ord om korttids-sikringerne, altså syge-, ulykkes- og arbejdsløshedsforsikringerne, selv om jeg er klar over, at der på grund af de økonomiske forhold ikke umiddelbart kan ske de store ting på disse felter, men også inden for disse områder er der i de forløbne år sket væsentlige forbedringer. F. eks. udgjorde sygedagpengene for ca. 10 år siden kun 40 øre pr. dag for langt det store flertal af lønarbejdere. Nu pr. 1. april bliver erstatningen for forsørgere 33 kr. pr. dag. Som bekendt finansieres denne ordning i fællesskab af arbejdere, arbejdsgivere og staten. Men trods de forbedringer, der er sket inden for alle tre sikringssystemer, så er dækningsprocenten, altså erstatningen under sygdom, ulykke og arbejdsløshed, ikke tilstrækkelig. Efter en af socialforskningsinstituttet foretaget beregning udgør sygedagpengene 43 pct., arbejdsløshedsforsikringen 51 pct. og ulykkesforsikringen 69 pct. af en ikke-faglært arbejders årsindtægt.

En analyse af disse erstatningers størrelse viser, at i forhold til den normale indtægt, der mistes, så kan disse erstatninger kun dække en families faste udgifter. Selv kortere tilbageslag kan bringe en sådan families økonomi i fare og medføre andre alvorlige bivirkninger. Jeg tror, at man på disse områder må stille imod mere harmoniserede ydelser og også forbedre erstatningerne væsentligt. Det er i øvrigt også et krav, som er rejst på alle faglige kongresser, som har været afholdt i de senere år.

På længere sigt — og det har jeg før sagt fra denne talerstol for år tilbage — må målet efter min opfattelse være gradvis at nå op til fuld erstatning under sygdom og ulykke,

altså på dette område en større ligestilling med funktionærer og tjenestemænd.

I øvrigt har der i Sverige været foretaget en såkaldt stemningsundersøgelse af et stort udsnit af befolkningen, hvor man udspurgte deltagerne om prioriteringen af forskellige sociale og økonomiske spørgsmål. Der blev bl. a. i denne undersøgelse spurgt om prioritetsfølgen af højere børnebidrag, højere folkepension, nedsættelse af momsen, nedsættelse af marginalsatten, lavere skatter for små indkomster og forbedringer af den gældende sygeforsikring. Det interessante ved denne undersøgelse var, at 80 pct. ønskede forbedringer af sygeforsikringen, herunder en forhøjelse af erstatningsniveauet for sygedagpenge fra de nuværende 65 pct. til 95 pct., og at karenstage skulle bortfalde, når sygdommen varede mere end 8 dage. Ved ulykke skulle der slet ingen karenstage være. Så vidt jeg er orienteret, vil den undersøgelse, der der er foretaget, danne basis for lovforslag fra den svenske regering, indeholdende væsentlige forbedringer af den svenske sygeforsikring.

Det er helt åbenbart, at den gode udvikling, som er sket i de senere år inden for sociallovgivningen, er en udvikling, som i højere grad end før er præget af nye linjer. Forebyggelsen er kommet mere i forgrunden i vor socialpolitik; det fremgår også af tydelighed af ministerens redegørelse. Ja, selv inden for korttids-sikringerne har dette princip fået indpas, selv om det endnu kun er i det små. Jeg kan eksempelvis pege på, at disse principper i nogen grad også er nedfældet i den nye landsoverenskomst om befolkningens tandpleje, som er indgået mellem de danske sygekasser og Dansk Tandlægeforening. Det samme er — ganske vist i mindre grad — tilfældet med den nye speciallægeoverenskomst, og også bladet Helse, der udgives af lægeforeningen og de danske sygekasser, er et led i det forebyggende arbejde. Jeg er overbevist om, at forebyggelsen i vor socialpolitik fremefter må have en større prioritet. I denne forbindelse kan jeg henvise til en udtalelse af formanden for Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse, dr. Charles Jacobsen, hvori han siger, at når det drejer sig om visse forebyggende kræftundersøgelser, så bør sygekasserne ikke vente med at yde hjælp, til sygdommen er konstateret. Jeg er ikke

[Niels Mørk.]

utilbøjelig til at give formanden for kræftforeningen ret i hans betragtninger; i hvert fald er spørgsmålet af så stor betydning for befolkningens sundhed, at denne sag bør alvorligt overvejes.

Jeg vil slutte med at sige, at også mål-sætningen for fremtidens socialpolitik, som må være forebyggelse, omsorg, intensiv behandling og revalidering, kan jeg på mit partist vegne give ministeren fuld tilslutning til.

Søren Andersen: Debatten i dag må naturligvis føres med udgangspunkt i socialministerens redegørelse og socialministeriets budget i almindelighed, selv om de sociale problemer jo rækker videre ud, langt ind i en række andre ministres ressortområder, såsom indenrigs-, undervisnings- og arbejdsministeriets. Det drejer sig om et vældigt område — som den højtærede socialminister selv har udtrykt det: langt den største post på finansloven.

Jeg skal i mit indlæg navnlig give mig af med pensionsforholdene og med problemerne omkring børneforsorgen, medens det ærede medlem hr. P. E. Eriksen vil tage sig af en række andre problemer i forbindelse med redegørelsen.

Et budget på 4,5 milliarder kr., med fradrag af indtægter reduceret til 3,7 milliarder kr., fortæller jo noget om rækkevidden af problemerne, og her er det iøjnefaldende, at folke-, invalide- og enkepension udgør 72 pct. eller 3,3 milliarder kr.; beløbene har jo 3- og 4-doblet sig i løbet af den sidste halve snes år. Såvel stigningerne i år som de tidligere års stigninger er imidlertid ikke alene udtryk for de almindelige prisstigninger, men også for, at man inden for denne lovgivning har fået ganske betydelige forbedringer, ganske betydelige reformer, ikke mindst med hensyn til folke- og invalidepension. De økonomiske konsekvenser heraf vil også kunne mærkes i de kommende år, idet en række love sættes i kraft successivt. Jeg vil i den forbindelse nævne afviklingen af de nuværende fradragsregler inden for folkepensionen og opbygningen af det nye pensionstillæg.

Dernæst vokser antallet af ældre, som skal have pension til sin tid — årgangene over 65 år vokser således med 2-3 pct. årlig.

Vi må heraf konkludere, at vi har forpligtet os yderligere ud i fremtiden — en forpligtelse, som vi i øvrigt har været enige om i det høje ting.

Det er imidlertid karakteristisk for pensionslovgivningen, at den ikke er bygget færdig. Hvor langt er man, højtærede minister, nået med hensyn til spørgsmålet om tjenestemændenes endelige placering i forhold til den fulde folkepension? — og måske i samme forbindelse tillægspensionen? Jeg ved vel, at der er afgivet en redegørelse fra et tjenestemandsudvalg, men jeg mener også at vide, at problemet igen er hen-skudt til ny undersøgelse i et udvalg med et nyt kommissorium. Det er, som om man på det område har en tendens til at skynde sig langsomt. Jeg vil gerne have lidt at vide om, hvordan det ligger med disse problemers løsning. Under hensyn til de økonomiske forhold skal jeg afstå fra at stille krav om at få fradragsreglerne ophævet hurtigere, end den skala, vi har været enige om, er udtryk for. Men vi kan da vist være enige om, at den form, det nye pensionstillæg har fået, er irrational, idet fradraget begynder allerede ved indtægter imellem 1.500 og 3.000 kr.; så har vi jo ikke nået vor hensigt i sin tid om, at fradragsreglerne skulle være opbygget sådan, at de ikke straffede virkelyst og foretagsomhed.

I øvrigt lovede socialministeren i fjor under udvalgsarbejdet at nedsætte et tjenestemandsudvalg med henblik på pensionsområdets fradragsregler og deres afvikling. Er dette udvalg blevet nedsat? Hvor langt er det nået i sit arbejde? Jeg kunne i og for sig føje til, at man kunne ønske sig, at hele problemet om sociallovens fradragsregler blev taget op til ny og nøjere vurdering. Man er i dag nået så langt i sin spejden efter arbejdskraftreserver, at man i stigende grad ser det nyttige i at få fat i de reserver, de ældre kan være, ser det nyttige i, at de ældre samfundsborgere er interesseret i at virke, omend — sådan vil det jo være i realiteternes verden — i nedsat tempo og med nedsat timal. Det kan man ikke sige, at de fradragsregler, man har i øjeblikket, er fremmende for.

Jeg er imidlertid fuldstændig klar over, at man i det synspunkt ikke har ret til, så stort problemet nu engang er, i overvejende grad at lægge vægt på det rent økonomiske,

[Søren Anderson.]

men derimod mere på den menneskelige side af sagen. Den kan man ikke skubbe til side. I det rastløse samfund, vi lever i, hvor vi har en tendens til hver især at føle, at vi har så travlt, og i det hele taget med det stigende antal gamle i vort samfund, også procentuelt, vil dette problem ganske givet vokse, og de gamle ønsker længst muligt at være i forbindelse med det pulserende liv. Jeg tror derfor ikke, at den tidligere tendens — som dog nu er ved at forsvinde — til, at de gamle absolut skulle bo i bestemte karreer, gader eller kvarterer, har været rigtig. Jeg tror tværtimod, det var rigtigere, hvis man ved planlægning af nybyggeri skabte lejligheder til ældre sammen med de yngre årgange.

Jeg skal imidlertid afstå fra i øvrigt at komme ind på problemet velfærdsforanstaltninger; derimod vil jeg føre talen over på det, at man i forbindelse med arbejdsmarkedet og næsten med arbejdsmarkedet i spidsen, inden man er færdig med spørgsmålet om folkepensionen, er begyndt på en overbygning på folkepensionen, nemlig ATP. Fra det øjeblik de aftaler imellem arbejdsmarkedets parter lovfæstedes, måtte det stå klart, at her savnedes en helhedsløsning. De forslag, der hidtil er kommet frem, synes jeg ikke er acceptable. Man kan ikke pille erhvervslivets ungdom ud og så lade erhvervenes folk sejle deres egen sø og betale deres egen pension som isoleret foretagende. Man kan det navnlig ikke under hensyn til den udvikling, der finder sted, og de store strukturændringer, vi oplever inden for erhvervslivet, vi kan også sige den usikkerhed, der med disse hersker i vide kredse. Vi må tilstræbe en samlet løsning, enkelt, centralt administreret, af problemet som helhed. Jeg vil også spørge, hvor langt man er nået i det nu politisk supplerede tjenestemandsudvalg, som arbejder med de problemer. Jeg håber ikke, det er noget, som skal skubbes ud i en meget fjern fremtid. Fra vort partis side lægger vi stor vægt på, at vi får disse problemer løst som en virkelig helhed.

Sidste års reformarbejde bragte betydelige forbedringer inden for vor invalidelovgivning. Den hjælpelovgivning, der nu ligger til behandling og bliver gennemført i det høje ting, samt udbygningen af revalide-

ringsordningen rummer jo vide muligheder, men tilbage vil også i fremtiden være et stort antal mennesker, for hvilke invalideloven, dens opbygning, dens satser, må betragtes som en retfærdighedslovgivning. Størrelsen af det hele ser man af det vældige budget på 1 milliard kr., men det er jo nok muligt, at dette beløb ved hjælp af de før omtalte love siden snarere vil blive reduceret.

Det store spørgsmål er, om man har grebet invalideproblemet og invalidelovgivningen rigtigt an. Vi synes, at den nye invalidelov indeholder meget godt, er et meget betydeligt fremskridt, men vi finder, at ægtefælleindtægterne ikke er behandlet rigtigt, at de fortsat behandles for hårdt. Navnlig hårdt føles det, hvor det er hustruindtægter, det drejer sig om. Vi stillede fra venstres side et forslag under sagens behandling sidste år. Vi vandt megen sympati for det, men fik ingen resultater, og det var jo resultater, vi helst ville have haft. Vi kan se det uheldige i, at i intervallet fra 12.000-13.000 op til 19.000 kr.s skattepligtig indtægt forsvinder hele invalidepensionen, når ægtefællen tjener nævnte beløb. Det animerer da ikke meget en kone, der har en syg mand, til at tage ud og gøre et arbejde, når resultatet er, at invalidepensionen forsvinder. Vi håber, at de synspunkter vil blive nøjere overvejet, og at man vil komme til et resultat; ellers vil vi fra vort partis side til rette tid igen tage problemet frem.

Forlader man pensionsområdet og ser på den almindelige offentlige forsorg, bemærker man med glæde, at her er der ingen stigning. Jeg ved vel, at grunden bl. a. er, at man har taget en række områder ud og skabt særlovgivning på disse områder, men det er jo også ret naturligt og logisk, at den gode beskæftigelse også har sin store andel heri.

Det er dog iøjnespringende, at under det samme felt, den offentlige forsorg, er der betydelig vækst i en post, der hedder „Underholdsbidrag og barselfærd m. v. til børn født uden for ægteskab“. Man skulle i og for sig tro, at den gode beskæftigelse, også gjorde det lettere at inddrive disse penge. Jeg ved ikke, om den fulde refusionsprocent, som man har her, kan være medvirkende til, at man ikke er ihærdig nok, når underholdsbidraget skal inddrives. Men

[Søren Andersen.]

Jeg ved da i hvert tilfælde, at vi i det høje har været meget ihærdige med at søge at forbedre lovgivningen også med hensyn til inddrivning. Denne lovgivning hører vel ikke ind under den højtærede socialministers ressortområde, men selve problemet gør det. Derfor vil jeg spørge, om det er sådan, at man er efterladende med denne inddrivning, om der igen er behov for at se på denne lovgivning. For det er jo unaturligt, at man under disse gode tider oplever en stigning — og en betydelig stigning — på denne post.

Særforsorgen har ikke i særlig grad været et område, man har sat ind på. Jeg synes, jeg har ret til at sige — selv om der siges pæne ord om problemet, og man lover, at det er noget, man skal tage sig af i fremtiden — at her er et område, som igennem mange år har været forsømt.

Det kan med nogen ret siges, at man må bedømme et styres kvalitet, et styres moral efter den evne, det har til at varetage de små gruppers interesser, for de store grupper i befolkningen har jo muligheder for med effektivitet og vægt at fremføre deres synspunkter. Jeg siger disse ord med henblik på, at der her er et område, man i hvert tilfælde må se på med velvilje med hensyn til kommende bevillinger. Vi kan ikke være den store belægning bekendt, som er på mange af vore institutioner. Uden på nogen måde ellers at have lyst til at drage sammenligninger vil jeg sige, at jeg havde lejlighed til at besøge fængselsvæsenets lokaliteter, og da jeg havde set de tilsvarende lokaliteter under særforsorgen, vil jeg ikke sige jeg blev overrasket, men jeg blev alligevel ked af at måtte notere mig, at særforsorgens lokaliteter og vældige overbelægning er chokerende og rystende i forhold til fængselsvæsenets forhold.

Endda er der vel ventelister med børn, der savner anbringelse. Her vil jeg forsigtigt spørge: hvilken støtte er der til sådanne hjem, der ikke kan få deres barn anbragt? Jeg mener at vide, at i visse tilfælde kan de ikke få det anbragt ikke alene som følge af, at der ikke er plads, men også fordi man ikke er klar over, hvor børn med dobbelt-handicap skal anbringes. Er den støtte, man eventuelt giver til sådanne hjem, som er nødt til at påtage sig en byrde, som det offentlige burde bære, alene socialt betinget,

eller er der mulighed for, at familier med et sådant barn, som koster dem mange tusinde kroner, kan få støtte, selv om de ikke hører til den gruppe, som har lovgivningens særlige bevågenhed?

Dernæst skal jeg, selv om det måske ikke helt passer ind i sammenhængen, nævne et område som beskæftigelsen af åndssvage — evnesvage, som det retteligt hedder. Man har jo fra gammel tid beskæftiget mange i landbruget. Efter min opfattelse vil det blive vanskeligere og vanskeligere at finde anvendelse for disse mennesker i landbruget. De få, der i fremtiden skal beskæftiges her, skal arbejde med den teknik, der er til rådighed, og arbejdet er meget varieret, da der næsten ikke mere findes rutinearbejde. Da det er lettere at få de evnesvage oplært i et rutinearbejde, må man formentlig i højere grad søge at finde beskæftigelse til dem andetsteds. Jeg er derfor ikke helt sikker på, om det forsøg, der gøres med en landbrugsskoleovre på Livø, er helt rigtigt, når man ser på behov og udvikling i fremtiden.

Vi, der har arbejdet i udvalget om børneforsorgen — jeg kommer nu til næste hovedemne i mit oplæg — ser naturligvis med særlig interesse på, hvordan den nye lov om børne- og ungdomsforsorg fungerer. Det fremgår af den redegørelse, som den højtærede minister har givet tinget, at man tager energisk og velvilligt fat på at skabe familievejledningsordninger; og det glæder mig specielt, at man både af dette og af andet materiale kan se, at det ikke alene er i de store byer, man er med i ordningerne, men også i store områder inden for landdistrikterne, og det er muligt, måske endda sandsynligt, at den nye ordning med stor-kommuner vil give et øget skub her. Det interesserer og glæder mig, at også landområderne i stor udstrækning er gået ind for at skabe familievejledning.

Når man med glæde kan notere sig, at det antal børn, der er anbragt på vore børneinstitutioner, er mindre end tidligere, hænger det bl. a. sammen med, at der i lovgivningen er skabt bedre muligheder for daginstitutioner og for øget anvendelse af familiepleje; det er vel navnlig i den sidste tid, man har fået øjnene åbnet for de muligheder, der ligger i familieplejen; den var ved at blive reduceret ganske betydeligt,

[Søren Andersen.]

men jeg ser med tilfredshed, at den højterede minister nævner den. Dernæst skal det betones, at en af grundene sikkert er den gode beskæftigelse. Men selv om antallet af anbringelse i institutioner er mindre, og selv om de forekommende tilfælde af nød som følge af mangel på mad og tøj er reduceret stærkt — altså som følge af den gode beskæftigelse — er der jo stigning i antallet af svære tilfælde, der som årsag har nervøse lidelser og andre psykiske vanskeligheder. Denne udvikling har ganske sikkert sin rod i den stigende koncentration af befolkningen i store byer. Det ville i og for sig være interessant at se en undersøgelse af — jeg ved ikke, om noget sådant er sat i gang — hvordan indvandrerne og deres børn klarer sig i de store bysamfund. Jeg har hørt, at der fra visse sider er spurgt efter en sådan undersøgelse, og jeg tror, den kunne være nyttig, ja, nødvendig.

Den voldsomme samfundsudvikling og den rastløshed, der hersker i det moderne samfund, er jo ganske givet medvirkende til den udvikling, vi her oplever. Vi ser også, at mødrene i stigende grad finder beskæftigelse uden for hjemmet, og jeg tror, det er en udvikling, der vil fortsætte; når vi alle sammen giver vore døtre en uddannelse, er det ret naturligt, at de vil drage nytte af den, og hvis denne udvikling fortsætter, må man passe på, at der skabes tilstrækkeligt med forebyggende børneinstitutioner. Selv om det er det ideelle, at mødrene er hjemme og passer børnene de første år, må man erkende, at det er ikke alle, der kan det. Der er mange, der har brug for en indtægt; især er der mange enlige, der må ud og arbejde. Det er derfor med beklagelse, man ser mangelen på vuggestuer. Jeg ved vel, at man er klar over problemet i ministeriet og arbejder med det, men jeg vil i den forbindelse spørge, om man nu kan være sikker på, at udviklingen ikke løber fra os. Jeg er imidlertid endda ikke så nervøs på det område, som jeg er på et andet, nemlig med hensyn til børnehaverne, for her råder der faktisk en mangel så stor, at det antal børnehaver, vi mangler, ser ud til at være næsten lige så stort som det antal børnehaver, vi har.

Det siges i redegørelsen, at et nybyggeri svarende til 3.000 pladser er tilstrækkeligt

til at vinde ind, men man siger ikke noget om hvor meget, og det er tvivlsomt, om det er ret meget, der vindes ind, for dette problem er i virkeligheden næsten et evighedsproblem. Mangler der op imod 30.000 pladser og det siges, at et byggeri på 3.000 vinder ind, så må det næsten ses som et problem, hvis løsning ligger langt ud i fremtiden, for behovet for pladser vil jo ganske givet være stigende. Der skal tilvejebringes typebørnehaver for at gøre børnehaver billigere; man kan jo ikke sige, at disse typebørnehaver har haft en flyvende start; men det skal da også indrømmes, at startvanskeligheder er der ofte; disse må dog overvindes, så ideen med billig-gørelse af dette byggeri ikke fuldstændig odelægges.

Den nye lov om børneforsorg giver jo øgede muligheder for privat anbringelse, ganske vist fortrinsvis i forbindelse med en bestående institution og under en bestående institutions tilsyn, men jeg betragter det i allerhøjeste grad som en forbedring. Jeg tror, det var en idé, at man rundt om i byerne og andre steder skabte selvejende privatinstitutioner, der som en planet kunne have en række af disse private anbringelsesmuligheder svævende om sig.

Jeg er i hvert tilfælde fuldstændig klar over, at skal dette spørgsmål løses, så stort som det er, med den mangel, der konstateres, med det øgede behov, der vil være i fremtiden, så må man gribe det ganske anderledes utraditionelt an, end man har gjort hidtil. Det kan ikke nytte noget at hæfte sig for meget ved alle de mange beregninger om, hvor meget der nås rent samfundsnyttigt. Det kan være et spørgsmål, hvor meget der er ved at få flere husmødre ud på arbejdsmarkedet, for det er jo også dyrt at få børnene passet. Vi giver nu engang vore piger, vore døtre, en uddannelse, de vil bruge den, og i det voksende bysamfund må man regne med kravet om bedre og større muligheder for at få lille Kirsten eller Peter bragt.

Men når problemet er så stort og uoverskueligt, må man altså, som jeg allerede har været inde på det, i stigende grad tage de private muligheder i anvendelse. Man må også tænke på selve betalingsspørgsmålet. For mange familier er det i og for sig ikke alene et spørgsmål om det rent

[Søren Andersen.]

økonomiske, men om dette blot at få mulighed for barnets anbringelse; de kan godt betale, de vil godt betale for det. Der er altså to grupper, man skal tænke på. Man skal se problemet ud fra større baner og skabe muligheder ikke alene for dem, der har det rent økonomiske behov, men også for dem, der simpelt hen har behov blot for en mulighed for anbringelse.

Jeg vil i forbindelse hermed spørge, om der er uddannelsesmuligheder nok for børnehavælærere til det personale inden for børneforsorgen, der tager sig af de svære psykiske tilfælde, et område, hvor der jo er stigning. For det må jo ikke glemmes, at hele dette problem ikke kan løses alene som et byggeproblem, det er også et personaleproblem. Er rammen lagt? Er der sikkerhed for, at man kan være forud med dette, sådan at man har uddannet personale nok til at bemande det byggeri, som der er brug for i fremtiden?

Det er også sådan, at der er et problem for børne- og ungdomsforsorgen med hensyn til at få navnlig de større børn til at søge de muligheder for beskæftigelse, der findes. Det går vel i og for sig godt med de mindre børn, men det er jo sådan, at der i det hele taget er et internationalt og uløst problem med hensyn til de 12-13-årige. For børn i den alder har man ikke rigtig haft evne til at skabe noget, som kan samle, og man har vel i og for sig den formening, at af de manglende muligheder for at samle disse årgange til beskæftigelse udspringer den kedelige tendens til øget ungdomskriminalitet, som vi jo ikke i særlig grad har haft her i Danmark. Den er nok steget i Danmark med en 40 pct., men med villighed kan det siges, at når procenten er steget så meget, er en bedre statistik noget medvirkende hertil, men stigningen er der. I en række af vore nabolande er stigningen jo imidlertid katastrofal med fra 100 op til 200 pct. Ja, man kan sige, at der faktisk er en stor stigning i landene rundt omkring os. Jeg ved ikke, om det er et problem, der

trænger til forskning, men i hvert tilfælde trænger det til overvejelse, og vi må passe på ikke at komme med i så store stigninger.

Jeg vil så slutte disse betragtninger med at udtale nogen betænkelse ved den manglende udbygning af vore børneinstitutioner. På mange måder finder der jo strukturændringer sted i vort land, og vi kan dermed også spore en ændring i børneforsorgens behov, i kravene til opbygningen, og dem må vi være rede til at møde.

Det er, ligesom jeg føler, at det har man ikke helt haft i orden, og jeg vil meget advare imod at glemme dette område. Det er et punkt, man må passe på ved de kommende budgetter, sådan at vi stadig væk kan stå smukt i statistikken, ja, ikke så meget i statistikken som i realiteterne for at hjælpe børnene og i det hele taget få færrest mulige medborgere, der får en uheldig start og dermed siden mest til uheld for sig selv, men også for samfundet bliver vanskeligt stillet.

Ja, med disse bemærkninger har jeg indtaget en række ting, som jeg ønsker til debat under denne drøftelse af sociallovens problemer.

Asger Jensen: Som naturligt er, redegjorde den højtærede socialminister for de sociale budgetters totale udgifter. Men han advarede dog selv imod at drage for store konklusioner af disse enkle tal, og det tror jeg socialministeren gjorde klogt i, idet den drøftelse, der her skal finde sted, ikke kan have til formål at gøre op, hvor store summer der skal bruges, da disse tal jo meget let kan aflæses af selve finanslovsforslaget. Drøftelsen må gå mere i enkeltheder for at se, om der er områder, hvor pengene kan benyttes mere effektivt end nu. Det forholder sig jo også sådan, at socialministeren ikke plejer at møde et vrangvilligt folketing, når der skal gives bevillinger til at hjælpe nødstedte borgere. Bevillingerne er dog ikke altid givet, uden at der er kommet kritik til orde, idet der undertiden har været grund til at antage, at der

[Asger Jensen.]

blev brugt for mange penge i administrationen og for få til dem, man havde til hensigt at hjælpe. Det kunne derfor have været interessant, dersom socialministeren havde foretaget en opgørelse over, hvor meget den sociale administration koster staten og kommunerne tilsammen. Jeg tror, der i så fald ville fremkomme et tal, som kunne interessere mange. Der har jo tidligere under finanslovdebatten været talt om statens lønudgifter, men jeg tror, at de samlede administrationsudgifter nok kunne have interesse. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at da vi i sin tid foreslog indførelse af fuld folkepension til alle, var en forenkling af administrationen i høj grad i vore tanker. Desværre blev resultatet, da lovforslaget skulle gennemføres, at socialministeren over for udvalget måtte oplyse, at de foreslåede ændringer ville betyde en yderligere belastning af administrationen. Det er ikke umuligt, at man, som tiden går, med den elektrotekniske udvikling vil nå frem til at kunne behandle selv de mest indviklede opgaver, man vil kunne stille på det socialpolitiske område. Men i så fald er den sociale lovgivning forud for sin tid med hensyn til at gøre opgaverne sværere. Det er desværre sådan nu, at det for det meste er en menneskelig arbejdskraft, der må sættes ind på disse områder, og derfor er der meget unødvendigt arbejde.

Det konservative folkeparti var som bekendt imod pensionstillægget i den form, det blev indført, og nu da dette tillæg skal stå sin prøve i praksis, tror jeg, at man fra mange sider vil give os ret i vort synspunkt. Jeg har således hørt foredragsholdere fra det praktiske sociale arbejde udtale, at pensions-tillægget er fuldstændig ødelæggende for tanken om en forenkling gennem fuld folkepension til alle. Formålet med denne lovs gennemførelse skulle være at fjerne de såkaldte nedslagsregler, men desværre er det gået næsten modsat, idet de nuværende nedslagsregler — ganske vist inden for en begrænset indkomststørrelse — er de hårdeste, vi nogen sinde har kendt. Når der tages hensyn til, at pensionstillægget falder bort, at skattnedslaget falder bort, og at de personlige tillæg, som kommunerne er i stand til at bevilge, falder bort, så får de pågældende pensionister næsten ikke lov til

at beholde noget af den fortjeneste, som de kan have indtil et beløb af ca. 4.000 kr.

Man kan jo så sige til os, at vi selv har stemt for loven, og det er rigtigt; men vi gjorde, hvad vi kunne for at få denne fejl rettet, men dette var ikke muligt, for regeringen havde med det forslag, den fremsatte, brugt så mange penge, som den selv mente det var muligt at stille til rådighed til dette formål. Jeg vil derfor henstille til den højtærede socialminister allerede nu at tænke på ved fremtidige ændringer at få pensionstillægget indregnet i grundbeløbet, så de urimelige administrationsudgifter og de urimelige virkninger for pensionisterne kan undgås.

Det største uløste sociale problem, vi har her i landet, er sikkert de ældre og syges problem. Der mangler stadig væk almindelige alderdomshjem eller plejehjem for de ældre, der er nogenlunde raske, men den bevidste indsats, der er ydet, for at sådanne ældre længst muligt kan blive i deres hjem, har lettet presset noget. De pensionistboliger, der er skaffet til veje, hjemmehjælp og anden bistand, der er ydet, har ført til, at mange kan blive i deres hjem i længere tid, end det tidligere var tilfældet, men det helt store problem er at skaffe sygehjem nok til vore ældre, syge medborgere. I en del større byer findes der moderne sygeafdelinger ved alderdomshjemmene, men mange steder er man bagefter, både hvad kapacitet og udstyr angår, idet der kræves sygehushørende forhold til den slags patienter. Jeg skal foreslå, at man tager under overvejelse at oprette langtidsafdelinger ved sygehuse for derigennem at give disse ældre, syge mennesker den bedst mulige pleje på alle områder. Jeg ved, at man ud fra en overfladisk betragtning vil regne med, at det bliver dyrere. Jeg er dog ikke sikker på, at en nærmere undersøgelse vil give dette resultat, og hensynet til den bedst mulige pleje må naturligvis også spille en stor rolle. Det er jo umiddelbart indlysende, at der kun ved sygehuse kan gives den bedst mulige lægehjælp og f. eks. diætmad, ligesom der også på andre områder kun kan gives den bedst mulige hjælp til gamle syge ved sygehuse.

Der er også stadig et stort behov for nybyggeri af alderdomshjem eller plejehjem, og der er en uforståelig lang vente-

[Asgar Jensen.]

tid, når henvendelse sker om igangsættningstilladelser. Man må huske på, at man i reglen frigør en lejlighed, når man skaffer en plads på et plejehjem, og derfor synes jeg, det ville være rimeligt, om man, når plejehjem kan bygges uden statslån, ligesom det f. eks. er tilfældet for ungdomskollegiers vedkommende, kunne bygge sådanne hjem uden igangsættningstilladelser.

Jeg er lidt overrasket over den måde, hvorpå socialministeren har behandlet spørgsmålet om plejehjem. Efter at vi i de sidste 3 år har hørt ordet plejehjem forekomme i statsministerens åbningstale her i tinget, og efter at vi har set nye afgiftsbuketter motiveret med ønske om opførelse af flere plejehjem, var det en overraskelse for os at læse den tale, socialministeren holdt i Frederikshavn for nylig. I denne tale hævdede han, at en besparelse på statens budget ikke ville føre til opførelse af så meget som én eneste plejehjemsplads mere. Det er naturligvis rigtigt, at plejehjemmene finansieres af kommunerne, men på den anden side er det vel også sådan, at jo mere vi sparer på andre offentlige udgifter og aktiviteter, des større mulighed vil der være for at få gennemført øget byggeri af plejehjem. Jeg synes derfor, at socialministeren skulle have undladt dette partipolitiske udfald, som åbenbart var foranlediget af, at det ærede medlem hr. Poul Møller havde sagt, at han foretrak at bygge plejehjem for pengene fremfor at lade staten bruge 600.000 kr. til at købe en kro på Strandvejen.

Også de nye afgiftsforslag har været motiveret med ønsket om at skabe øget byggeri. Selv om jeg må erkende, at jeg ikke kan godkende regeringens problemstilling, vil jeg dog pege på det ulogiske i, at man stadig fastsætter en overgrænse for, hvor meget plejehjemsbyggeri der må sættes i gang, når man frygter, at byggeriet er i færd med at stagnere. Jeg er klar over, at socialministeren udvider kvotaen for igangsættningstillader fra 40 mill. kr. i år til 60 mill. kr. næste år, men hvorfor ikke simpelt hen give kommunerne og andre frit slag på dette område, når der er tale om byggeri uden statslån?

Det konservative folkeparti vedkender sig, at det rejste kravet om en bedre invali-

depension. Vi fandt det nemlig rimeligt, at folk, der bliver slået ud af deres erhverv, bør kunne opretholde et rimeligt levestandardniveau, men vi forudsætter naturligvis, at det er de virkelig handicappede, man på denne måde kommer til hjælp. Vi var også positivt indstillet, da revalideringsloven var til behandling, idet vi har mere sympati for en mere moderne socialpolitik, der hjælper mennesket til en normal tilværelse i samfundet, end blot den gamle almissepolitik. Også her satte vi ind på, at den største del af de penge, der skulle bevilges til formålet, ikke måtte bruges til administrationen. Nu har denne lov jo virket i nogen tid, og der er opbygget et stort administrationsapparat, hvilket måske var nødvendigt i første omgang for at få hele området kulegravet, men også på dette område må det undersøges, om arbejdet kan tilrettelægges mere rationelt.

Ellers skal jeg ikke ved denne lejlighed komme ind på arbejdet i socialreformkommissionen, men der skal ikke herske nogen tvivl om, at vor hensigt med denne kommission i første række var at effektivisere og rationalisere arbejdet, således at det kunne blive til størst mulig gavn for dem, den sociale lovgivning tager sigte på at hjælpe.

Grethe Philip: Må jeg begynde med at takke den højtærede socialminister for den fyldige redegørelse, vi har fået vedrørende det sociale område. Jeg synes, vi fik et stærkt indtryk af, at der på mange områder sker en væsentlig forbedring og udbygning af vort sociale trykkesystem, og at de sociale love, vi har vedtaget i de senere år, nu er ved at blive ført ud i praksis. Vor opgave må da her blive at se fremover og tage nye opgaver op, hvor behov derfor foreligger, enten rette på skævheder i lovgivningen eller støtte grupper, der er ved at sakke urimeligt bagud. Jeg vil først knytte nogle enkelte kommentarer til socialministerens redegørelse og derefter rejse nogle problemer på områder, hvor jeg mener vi bør sætte ind.

Det stærkt stigende antal gamle får det offentlige udgifter til folkepensionen til at stige stærkt. Vi har i mit parti været med til at stemme for de forskellige forbedringer, herunder også for overgangen til alminde-

[Grethe Philip.]

lig folkepension, og vi mener, at det er rigtigt, at de gamles pensioner forøges ikke alene i trit med priserne, men også reelt sammen med den almindelige velstandsforøgelse. De samme betragtninger har vi gjort gældende for invalidepensionisterne, der var kommet meget langt tilbage i forhold til andre grupper i samfundet.

De kontante ydelser kan reguleres gennem lovgivningen alene. Det samme gælder ikke hjælpeforanstaltningerne in natura, og her må jeg igen have lov til at slå et lille slag for oprettelse af flere plejehjem. Jeg ser med stor tilfredshed, at bevillingen nu er udvidet til 60 mill. kr. for næste år, svarende til 1.000 pladser, og at det er tanken at sætte kvotaen op. Det ville være interessant at høre, om ministeren har nogle oplysninger om, i hvilken grad man med en sådan byggekvote haler ind på mangelen på plejepladser. Vi får fremover en årlig stigning på ca. 10.000 ældre i folkepensionistalderen. Det er måske kun nogle få procent af disse, der har brug for plejehjemsplads, men har vi nogle tal for, hvor stor den øjeblikkelige mangel er? Tallene fra plejehjemsberetningen angav dengang et udækket behov på godt 6.000 pladser på alderdoms- og plejehjem. Hvordan ser det ud i dag?

En anden ting er personalespørgsmålet. Det er jo så helt afgørende for, hvordan hele plejehjemsproblemet løses i det daglige. Beskæftigelsesproblemerne ude på plejehjemmene gør en løsning stadig mere påtrængende. Jeg er vidende om, at et udvalg, nedsat af Københavns magistrats 3. afdeling, har afgivet en redegørelse med forslag om oprettelse af en 2-årig uddannelse af plejeassistenter. Mon socialministeren kunne oplyse, hvornår man vil påbegynde sådanne uddannelser, i hvilket omfang uddannelserne vil kunne dække behovet for hele landet, eller om man tænker sig at oprette tilsvarende uddannelser andre steder i landet? Behovet for uddannet personale er meget stort, så jeg finder det overordentlig vigtigt, at man kommer i gang hurtigst muligt.

Ministerens sagde i sin redegørelse den 2. december, at en ny lov om børnetilskud og andre familieydelser måtte påregnes at ville medføre udgiftsstigninger. Må jeg

forstå det sådan, at den højtærede socialminister agter at fremsætte lovforslag på dette område allerede i indeværende samling?

Fra det radikale venstres side er vi af den opfattelse, at tiden nu er inde til at gå ind i realitetsforhandlinger vedrørende indførelse af en generel ydelse til alle kvinder i forbindelse med graviditet og fødsel — om man vil, en moderskabsydelse på linje med, hvad man allerede har haft i mange år i Sverige. Jeg benytter derfor denne lejlighed til at spørge den højtærede socialminister, hvorledes han ser på dette spørgsmål.

Gennem de generelle børnetilskud til alle forældre uafhængigt af familiens indkomst har vi gjort et skridt i retning af, hvad vi efter vor mening betragter som en ønskelig omfordeling til fordel for familier med børn. Nu ønsker vi at føre denne familievenlige politik videre ved at indføre en kontant engangsydelse til moderen ved barnets fødsel. Vi mener, at det for adskillige unge familier kan være en meget alvorlig økonomisk belastning at udrede de udgifter til barnets udstyr, der skal til, når barnet fødes, og vi mener, at det vil være rimeligt at overveje, om den mælkeydelse, der nu gives, ikke i stedet burde udbetales kontant. Det ville give besparelse af administrationen og antagelig ikke en væsentligt mindre sikkerhed for, at hjælpen virkelig kom moder og barn til nytte efter hensigten. En generel moderskabsydelse ville også bøde på det forhold, at børnetilskuddet, sådan som det udbetales nu ved modregning i skatten, i en del tilfælde først udbetales adskillige måneder, ja, op til mere end et år efter barnets fødsel, alt efter den måned, hvori fødslen foregår.

Samtidig vil jeg gerne rejse et andet spørgsmål, der har en vis tilknytning til, hvad jeg netop her har sagt. Efter funktionærlovgivningen er arbejdsgiveren forpligtet til at betale en kvindelig funktionær halv løn i op til 5 måneder i tiden omkring en fødsel. Denne ydelse hviler fuldt og helt på arbejdsgiveren. For langt de fleste andre lønmodtagergrupper er reglen den, at den kvindelige lønmodtager har ret til dagpenge i indtil 14 uger, betalt ved sygedagepengesats og finansieret af det offentlige. Nu er jeg ganske klar over, at funktionærloven ikke hører under den højtærede

[Grethe Philip.]

socialministers område, men det gør derimod loven om sygeforsikring, og jeg rejser derfor spørgsmålet her for at spørge, om ministeren agter at tage et initiativ på dette område. Det er jo en kendt sag, at de kvindelige funktionærer med nogen bekymring ser hen til, hvordan de gældende regler i funktionærloven nu, efter at ligen lønnen er blevet indført, kan komme til at virke i fremtiden, hvis beskæftigelses-situationen bliver mindre stram. Hele spørgsmålet er nylig behandlet i en udvalgsbetænkning om moderskabslovgivning. Desværre fremgår det ikke heraf, hvor store udgifter der ville være forbundet med at lade det offentlige overtage en forpligtelse også over for de kvindelige funktionærer.

Må jeg for at undgå eventuel misforståelse tilføje, at jeg mener, der bør sikres de kvindelige funktionærer samme rettigheder alt i alt som nu. Muligvis kunne dette måske som en overgangsordning f. eks. opnås derved, at det offentlige udredede en dagpengeydelse i 14 uger, og at denne ydelse derefter suppleredes op fra arbejdsgiverside; i så fald burde arbejdsgiverbidraget finansieres af arbejdsgiverne kollektivt i forhold til det antal beskæftigede, de har, altså såvel mandlige som kvindelige funktionærer.

Jeg har forstået på en pressemeddelelse, at HK skal have taget det radikale venstre meget unødigt op, at vi for nylig har udsendt en meddelelse, hvori vi gør rede for vore tanker på dette område; men det er da forhåbentlig kun en forbigående mistemning. Det er jo et spørgsmål, som de interesserede på området har arbejdet meget længe med, og der kan vist derfor ikke være nogen større grund til strid om ophavsretten til selve ideen. Det afgørende er dog, at den nu bringes frem med ønsket om en snarlig løsning. Jeg betragter det kun som en fordel, at der fra forskellig side arbejdes for sagen, og jeg håber, andre vil se på det på samme måde.

Endelig vil jeg rejse spørgsmålet om en særlig gruppe i vort samfund, der ofte er uhyre vanskeligt stillet. Jeg tænker på de enlige mødre, de ugifte, ofte ganske unge mødre, de separerede og de fraskilte mødre og enkerne med små børn. Jeg vil gerne sige det ganske enkelt sådan: gør vi nok for

dem? Kunne vi ikke gøre det bedre? Har vi ikke nu med den høje beskæftigelsesgrad mulighed for og råd til at gå veje, der var spærret i 30erne og 40erne, da vi sidst drøftede dette sociale problem?

Jeg behøver ikke i denne forsamling at nævne den hjælp, der allerede kan gives gennem mødrehjælpen og socialkontoret m. fl. i form af personlig rådgivning, økonomisk støtte og hjælp til uddannelse. Hvad jeg derimod vil pege på, er, om vi ikke kunne skabe økonomiske muligheder for, at en mor med ét eller flere børn kan nøjes med at tage halvdagsbeskæftigelse og så få lønnen suppleret op med en ydelse fra det offentlige, der er så stor, at hun og hendes børn kan få en rimelig og god tilværelse. Set fra en finansiel synsvinkel skulle det ikke være så uoverkommeligt, da man derved kunne spare det offentlige for udgifter ved heldagsanbringelse på vuggestue og børnehaver. Som det er nu, må mange enlige mødre tage heldagsarbejde. Det er al ære værd, men for alt for mange er det ensbetydende med hurtig udslidthed, der præger hjemmet og giver børnene for ugunstige opvækstvilkår. De kvinder, der i øjeblikket skal leve på socialhjælp efter forsorgslovens § 46, må leve en kummerlig tilværelse med en hjælp på 445 kr. pr. måned plus et normalbidrag pr. barn på 113 kr. Vi burde kunne finde en bedre løsning.

Må jeg tilføje, at jeg er klar over, at der ifølge § 46, stk. 3, er visse muligheder for at yde forsorghjælp, hvor moderen har en nedsat arbejdstid, men jeg har indtryk af, at det er en paragraf, der udnyttes meget lidt, og en paragraf, hvorefter der ydes en meget beskedent hjælp; det er måske det sidste, der er grunden til, at så få er interesseret i at udnytte paragraffen.

De forladte og separerede kvinder synes ofte at stå i en særlig vanskelig stilling. I henhold til forsorgslovens § 56 kan der i en vis tid efter en skilsmisse ydes kvinder med børn under 18 år hjælp til underhold og til hjemmets opretholdelse. Samme hjælp kan ydes separerede og forladte kvinder, men kun i ganske særlige tilfælde. Jeg har ladet mig fortælle, at man ude omkring på socialkontorerne er meget tilbageholdende med at yde denne hjælp, antagelig af frygt for misbrug; på den anden side medfører det, at en del kvinder opgiver at gennemføre separa-

[Grethe Philip.]

tion og flytter sammen med manden igen, selv om forholdet mellem ægtefællerne stadig er meget dårligt og i det lange løb uholdbart. Kunne vi ikke enten få loven eller subsidiært praksis ændret? Vi har både i forsorgsloven, enkepensionsloven og mødrehjælpsloven regler for hjælp til uddannelse af enlige mødre. Det ville være interessant at få undersøgt, hvorledes bestemmelserne virker. Mon socialministeren kan sige mig noget om, hvorvidt man tænker sig at foretage en samlet undersøgelse for hele landet af, hvordan bestemmelserne udnyttes? Jeg har nemlig en fornemmelse af, at hjælpen praktiseres meget forskelligt rundt om i kommunerne, og at der er kommuner, hvor man endnu ikke rigtig er indstillet på at yde bistand til uddannelse. Det skulle jo tværtimod være socialkontoret, der gik aktivt ind i et rådgivningsarbejde. Måske er mødrene ikke selv — med den lette adgang til beskæftigelse, vi har haft i disse år — særlig interesserede i at få en uddannelse, men vi burde hjælpe dem til ikke at være så kortsynede.

Hertil kommer, at bevillingerne til uddannelsesformål i hvert fald for mødrehjælpsens vedkommende er alt for små. Så vidt jeg forstår, udnyttes de ikke alene fuldt ud hvert år, men man har desuden efterhånden fået oparbejdet en lang liste over kvinder, der venter på at kunne få økonomisk støtte til uddannelse. Det finder jeg meget uheldigt.

Det er jo også et spørgsmål, om vi ikke burde overveje at øge mødrehjælpsens rådgivningsbeløb. Vi har i årene fra 1940 til 1962 set en fordobling af antallet af fødsler blandt unge, ugifte mødre i alderen under 18 år. Tallet er steget fra 569 til 1.170 i disse år. Disse tal taler i sig selv for et stort behov for øget oplysning på det seksuelle område for at undgå uønskede graviditeter blandt ganske unge. Men det rejser rigtignok også et socialt problem. Disse purunge mødre trænger til støtte i graviditetsperioden, bl. a. også for at undgå for tidligt fødte børn og dermed ofte meget svage børn, og de trænger til støtte og hjælp efter fødslen.

Jeg tror, der er almindelig forståelse for, at der er brug for støtte under forskellige former for enlige mødre. Derimod er det vist ikke almindelig kendt, at enlige fædre

også kan være overordentlig vanskeligt stillet. Jeg hørte for nogen tid siden et sådant tilfælde refereret. Det drejede sig om en ung arbejdsmand, der ved konens død stod tilbage som enlig forsørger med 3 børn. Børnene var i enhver henseende normale og sunde, og faderen var i begyndelsen ret optimistisk og mente, at han skulle kunne klare opgaven. Han var i hvert fald indstillet på, at han ville gøre sit bedste, og det gjorde han også, men det gik alligevel ikke. Han kunne simpelt hen ikke overkomme at passe sit heldagsarbejde, holde orden i hjemmet og tage sig tilstrækkeligt af børnene. Han måtte sige sin stilling op og nedsætte sig som selvstændig. Nu søger han hjemnearbejde, men det er svært at få. Det hele ser ud til at gå ned ad bakke. Denne familie synes jeg vi burde kunne hjælpe, men socialkontoret har haft vanskeligt ved i rette tid, altså førend de sociale og pædagogiske problemer opstod, at træde hjælpende til. Og det er vel her, vanskeligheden ligger. Vi har en sociallovgivning, der virker, når ulykken først er sket, men vi har vanskeligt ved at komme til at forebygge ulykken. Jeg tror, vi bør overveje disse enlige fædres problemer noget mere.

Endelig et spørgsmål, der i seneste tid har været stærkt fremme i debatten. Jeg tænker på de handicappede børns mulighed for at blive i deres egne hjem og få undervisning på stedet. Der er omkring de handicappede børns undervisning en fælles arbejdsmark for undervisningsministeriet og socialministeriet. Der er således en stærk tendens til, at handicappede børn forbliver i det hjemlige miljø, mens de samles til undervisning på særlige centrer. På alle områder må vi sørge for, at arbejdsfordelingen mellem de to ministerier tilpasses den stedfundne udvikling i pædagogisk og psykologisk henseende. Derfor bør det overvejes, om der ikke bør ske en overførsel af visse opgaver fra socialministeriet til undervisningsministeriet. Måske burde man yderligere, i tilfælde hvor det handicappede barn bliver i sit eget hjem, overveje, om der burde ydes hjemmet en vis økonomisk støtte til dækning af ekstraudgifter. Institutionsophold er jo noget ganske overordentlig kostbart. Hvis vi på én gang kan støtte en tendens, der ønskes af forældrene, og som er forsvarlig både i pædagogisk og social henseende,

[Grethe Philip.]

så burde vi måske overveje den økonomiske side af sagen.

Når jeg slutter her uden at fremdrage andre ønsker, er det ikke, fordi jeg ikke har flere. Jeg har blot søgt at pege på noget af det, der efter min mening er allermost påtrængende. For de enlige mødres vedkommende er det jo også et spørgsmål om at tage fat på en lille del af den restfattigdom, som vi så gerne skulle bekæmpe.

Den højtærede socialminister gennemgik hovedfelterne inden for det sociale område, men vi har jo også brug for af og til at se det hele — om jeg så må sige — på tværs. Det er det store og vanskelige arbejde, som vi nu er gået i gang med i socialreformkommissionen. Jeg tror, det vil tage sin tid, men jeg håber, når vi nu kommer rigtig i gang med arbejdet i underudvalgene, at vi vil kunne få en gavnlige drøftelse, der også kan føre til resultater.

Gunhild Due: En nøje gennemlæsning af socialministerens tale har bestyrket mig i min tro på, at SF gjorde det rigtige, da vi i sin tid gik imod den fulde folkepensions gradvise indførelse til 1970. Det fremgår af talen, at pensionsudgifterne vil udgøre 72 pct. af det samlede budget, og man venter store stigninger i de kommende år. Der er en fare for, at det vil komme til at betyde, at andre sociale opgaver kommer til at vente på deres løsning.

Jeg vil i øvrigt gerne straks sige, at vi i SF principielt mener, at der investeres for lidt på det sociale område — jeg tænker især på anlægsplanerne. Vi mener, man burde flytte investeringer fra private erhvervsforeteelser over til offentlige investeringer. Vi mener, at det er vigtigere at udbygge f. eks. børne- og ungdomsforsorgen, end det er at bygge møbeludstillingslokaler langs med vejene, alt for mange servicestationer og det, vi i vort parti kalder bank- og forsikringspaladser, for bare at nævne nogle af de ting, der efter vor mening bedre kan undværes end f. eks. børnehaver. Og det er jo ikke alene penge, men også arbejdskraft, vi har brugt på disse mere eller mindre nyttige ting.

Jeg forstår, at man regner med at kunne bygge 1.000 nye plejehjemspladser. Det må være en velanbragt investering, efter-

som en hospitalsseng nu skulle koste 200 kr. pr. dag, og vi ved jo, at mange plejepatienter ligger på hospitalerne på grund af manglende plejehjem. Jeg har også med interesse bemærket, at man har et udvalg til at arbejde med typisering af plejehjem. Jeg håber, dette udvalg også har tanken henvendt på at lave små plejeafdelinger, som kan knyttes til allerede bestående alderdomshjem, så vi lettere bevarer de ældre i deres hjemsovn.

Byggeri af plejehjem og pensionistboliger samt udbygning af det omsorgsarbejde, den højtærede minister også har været inde på, er efter min mening de hovedpunkter, man skal sætte ind på i dag, når det drejer sig om de ældres vilkår, og jeg vil spørge ministeren, om der kan siges noget om, hvornår man kan nå frem til at få behovet for plejehjem dækket.

Et enkelt spørgsmål vedrørende sygeforsikringen. Vi har nu for unge fået en tandplejeordning, som skulle være en fortsættelse af skoletandplejen, der desværre ikke findes alle steder — hvad den burde. Mon der er mulighed for at få en lignende ordning som den, der gælder for de 16—20-årige, også for småbørn under den skolepligtige alder? Tandlægerne mener jo, at pasning af mælketænderne har betydning for de blivende tænder.

Jeg er enig med det ærede medlem hr. Niels Mørk i, at det er rigtigt at få hævet sygedagpengene og arbejdsløshedsunderstøttelsen. Vi ved jo, at særlig de lavtlønnede grupper, der rammes af sygdom og arbejdsløshed, meget let glider ud i det, vi kalder restfattigdom — en restfattigdom, som er ødelæggende for dem, der rammes af den. Vi har da også i SF netop stillet forslag om en forenkling og en forbedring af arbejdsløshedsunderstøttelsen. Det er påkrævet.

Det er naturligvis glædeligt, at udgifterne til almindelig offentlig hjælp er gået ned, men når nu dette er tilfældet, kunne jeg godt have lyst til at spørge, om man så ikke til gengæld kunne være lidt mindre smålig i de daglige afgørelser, når man endelig yder denne hjælp. Jeg tænker særlig på rådighedsbeløbene. Det er da meningsløst, at en socialrådgiver f. eks. skal gå løs på selve kontorchefen for at få et par seler til en subsistensløs mand, man ellers ekviperer, fordi han skal sendes på sanatorium el. lign.

[Gunhild Due.]

En velanbragt engangshjælp ville ofte hjælpe bedre og give mere selvtillid; men det er, som om de uheldige eksempler på misbrug alt for ofte helt lammer de bevillende myndigheders initiativ, også — eller måske især — i det små.

Man har i den senere tid talt om tonen på socialkontorerne, og den rejste kritik er blevet tilbagevist. Ja, så kan jeg ikke se andet, end at det må være luften eller omgivelserne på kontorerne, der er så umådelig triste, siden så mange enlige mødre f. eks. går grædende fra disse kontorer og ikke er til at drive derop igen alene. Jeg er bange for, at kritikken er rigtig, og så må det også være rigtigt at komme frem med den.

Jeg er imidlertid også overbevist om, at der mange steder udføres et fortræffeligt arbejde, men jeg er lige så overbevist om, at man må have særligt uddannet og udvalgt personale på vore socialkontorer, fordi de mennesker, der søger kontorerne, er i nød og ude af balance. Det er deprimerede mennesker, som ikke alene har brug for økonomisk hjælp, men i høj grad også for en venlig og respektfuld behandling, som kan stive deres selvtillid af og få dem til at gå fra socialkontorerne med frisk mod og ikke endnu mere nedslæede, end da de kom.

Jeg deler ministerens syn på pensionater for elever under åndssvageforsorgen. Jeg tror, det er en god ting, som vi bør udbygge. Jeg ved ikke, om ministeren er i stand til på stående fod at oplyse, hvor mange af den slags pensionater vi har i dag, og hvor mange af dem der er beregnet for unge mænd og hvor mange for piger. Jeg mener, piger må have samme muligheder for at komme til at bo på disse pensionater, som drengene eller de unge mænd har. Jeg skal her henvise til det, jeg sagde under første behandling af lovforslaget om oprettelse af en centralinstitution for forsorgscentret for Fyn.

Jeg kunne også ønske nærmere oplysning om, hvor meget der ofres på uddannelse af drenge på et almindeligt dregehjem, og hvor meget der bruges til uddannelse af piger på et tilsvarende pigehjem. Jeg har hørt, at der bruger 3-4 gange så meget til oplæringsformål på dregehjemmene som på pigehjemmene. Det kan ikke være

rimeligt. Piger må have samme uddannelsesmuligheder som drenge, også når det gælder værkstedslære og den slags.

Jeg forstår, at ministeren beklager den tilbageholdende politik, der må føres med hensyn til saneringer inden for særforso-gen — og det er der al grund til. Jeg henviser til mine indledende betragtninger om offentlige og private investeringer, og jeg må sige, at jeg finder det meget forkert, at vore økonomiske problemer netop skal gå ud over disse institutioner. Dette er ikke sagt som en bebrejdelse alene mod regeringen, men lige så meget mod visse grupper i salen, særlig de grupper, der finder det nødvendigt at lette formueskatten med 80 mill. kr. De 80 millioner kunne socialministeren have god brug for.

Den forebyggende børne- og ungdomsforso rg burde stå så stærkt som ingen sinde, bevillingsmæssigt set, nu da man begynder at se virkningerne af den. Jeg tænker på nedgangen i antallet af elever på børne- og ungdomshjem, og jeg er helt enig i, at denne glædelige tendens ikke må betyde, at man slækker bestræbelserne for at gøre disse hjem så gode som muligt. Jeg tænker ikke mindst på uddannelsessiden og beder igen om, at man ikke hænger sig i traditioner, hvad specielt pigernes muligheder for at vælge uddannelse angår.

Angående børnehaver må jeg igen henvise til mine betragtninger om investeringerne. 3.000 nye børnehavpladser lyder jo altid af noget, men man må sammenholde tallet med den eksisterende store mangel på disse institutioner, der giver sig udtryk i, at vi i dag kun har plads i vore børnehaver til 10 pct. af børnene i børnehav-alderen.

Når det er sådan, at selv enlige mødre ikke kan skaffe børnehavplads eller vuggestueplads til deres børn, er situationen alvorlig. De nye familierådgivere kan berette om sådanne enlige mødre, der må have offentlig hjælp bare af den grund, at deres barn eller børn ikke kan blive passet. Der ligger et stort socialt problem i denne mangel på institutioner, og dertil kommer det pædagogiske og trivselsmæssige. Jeg tænker bl. a. på alle de børn, der vokser op i 2 værelses lejligheder med få udfoldelsesmuligheder, og det gør næsten halvdelen af børnene i København; de burde

[Eunhild Due.]

alle have mulighed for at komme i børnehaver den halve dag.

Der er et særligt område, hvortil jeg mener, ministeren må forsøge at få flere penge frem, om ikke på anden måde så på tillægsbevillingsloven — og det er mødrehjælpen. Ifølge mødrehjælpens direktør, fru Vera Skalts, hjælper mødrehjælpen i dag den enkelte klient dårligere end før, fordi man har for få penge. Vi ved, at enlige mødre hører til i gruppen af restfattede. I 1960 var der ca. 20.840 enlige mødre med børn her i landet. Det kan da ikke være regeringens eller det høje folkets mening, at denne gruppe skal lades i stikken. Man ved også, hvor værdifuldt det er at yde uddannelseshjælp til disse enlige mødre, så de bliver i stand til at forsørge sig selv og deres børn på tilfredsstillende måde; men i året 1961-62 uddannede mødrehjælpen kun 240 enlige mødre. Kommunerne, der uddanner mødre med børn over 2 år, uddannede i samme periode 137. Når man har godt 7.000 fødsler uden for ægteskab pr. år, hvoraf en stigende del blandt de helt unge, der netop har brug for en uddannelse, kan enhver se, at 240 uddannede ikke er meget, og så må man endda huske, at det drejer sig om meget, meget små uddannelser. Der må simpelt hen ydes mere her.

I den forbindelse undrer jeg mig egentlig lidt over, at det ærede medlem fru Grethe Philip, som jeg jo sidder sammen i kvindekommisionen, rejser spørgsmål, som vi drøfter i denne, men måske er det mig, der ikke rigtig er kendt med forretningsgangen i kommissionsarbejdet. Jeg synes ikke, det er rigtigt at drage disse spørgsmål frem, så længe stillingen i kvindekommisionen ikke er afklaret. Jeg tænker både på moderskabsydelsen og hjælp til enlige mødre, som det ærede medlem omtalte, før det er blevet færdigbehandlet i kvindekommisionen. Det er et spørgsmål, om ikke det skader arbejdet i det lange løb.

Lige en bemærkning om tilgangen af per-

sonale til de forskellige forsorgsgrene. Når en institution søger personale, ser man en lille tættrykt annonce bag på avisen, som ikke giver nogen særlige oplysninger. Når f. eks. militæret søger konstabler eller andre frivillige, bruges der, ser jeg, i alle landets aviser meget store illustrerede annoncer med billeder eller tegninger af uniformerede, lykosaligt smilende personer og med oplysninger om, hvilke uddannelser og fremtidsmuligheder der er inden for området. Hvorfor gør man ikke det samme på vore forsorgsområder? Man kunne en gang imellem lave nogle store fælles annoncekampagner, der virkelig oplyste om alle de forskellige arbejds- og fremtidsmuligheder, der i dag findes inden for forsorgen. I øvrigt vil min partifælle det ærede medlem hr. Vivike senere komme nærmere ind på disse personaleproblemer inden for forsorgen.

Der udspandt sig i slutningen af debatten i går et interessant ordskifte her i tinget, hvoraf det fremgik, at f. eks. institutionsbyggeri var offentlige investeringer, man skulle spare på, mens støtte til private erhverv ikke hed offentlig investering, nej fy da, det hed noget helt andet, det hed at løfte i flok. Jeg har svært ved at se forskellen, må jeg sige. For mig at se er offentlige investeringer i fælles samfundsgoder også i høj grad at løfte i flok, og jeg synes, vi skal være glade for, at vi kan løfte, og samtidig huske at få alle løftet med uden alt for megen stønnen samt at få vægten fordelt rigtigt.

Iver Poulsen: Også jeg vil gerne takke den højtærede socialminister for den fyldige og udmærkede redegørelse.

Socialministeriets budget er, som det blev nævnt, den største enkeltpost på finanslovsforslaget, og det finder socialministeren er udtryk for, at de sociale forhold ikke er glemt under de senere års velstandsstigning. Det kan godt synes noget ejendommeligt, at der er en så voldsom stigning i de sociale udgifter samtidig med, at der er en betydelig velstandsstigning; en almindelig vel-

[Iver Poulsen.]

standsstigning skulle jo have mulighed for at nedbringe de sociale ydelser, eftersom flere måtte blive i stand til at klare sig selv. Hvis Danmark i al almindelighed havde været et underudviklet land med hensyn til den sociale forsorg, var det noget andet; men det er landet jo faktisk ikke.

På et enkelt område var Danmark efterhånden blevet et underudviklet land, og det var på særfor sorgens område. Den udvikling inden for den sociale lovgivning, som beløber sig til så mange penge, og som skulle være udtryk for, at de sociale problemer ikke var glemt, modbevises hermed, og det betyder, at den sociale lovgivning har haft et skævt sigte, for den har ikke først og fremmest taget sigte på at hjælpe de mennesker, som samfundet først og fremmest har pligt til at hjælpe, nemlig de evnesvage eller på anden måde handicappede.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed nærmere udpensle, hvordan vor åndssvageforsorg er. Det har jeg haft lejlighed til at gøre ved flere andre lejligheder, og det er også berørt i dag af andre ordførere. Nu er det i hvert fald gået op for lovgiverne, at der er uhyggelig meget at indhente, og det siger den højtærede socialminister også klart flere steder i sin redegørelse. Åndssvageforsorgen herhjemme var omkring århundredskiftet et eksempel til efterfølgelse for andre lande, noget, man rejste hertil for at se og lære af. I dag er det desværre sådan, at man kan rejse hertil for at se, hvordan det ikke skal være. Jeg vil dog straks sige, at siden 1959-loven er der gjort store anstrengelser for at udbedre de for-sømmelser, som forelå indtil da, men det er rigtigt, som den højtærede socialminister siger: der er meget at indhente på det område.

Med hensyn til de store udgifter siger socialministeren, hvad rigtigt er, at det navnlig er fra folkepensionens, invalidepensionens og enkepensionens område, udgifterne stammer. Jeg ved godt, at jeg nu vover mig ind i et farligt område, hvor jeg er vant til, at man tillægger mine udtalelser en betydning, som de ikke har; alligevel vil jeg sige, at det for de uafhængige står sådan, at vor sociallovgivning har været præget af et sandt pensionsraseri.

Med hensyn til invalidepensionen går de uafhængige klart ind for den forbedring, vi har haft på vort program lige siden partiets stiftelse i 1953, nemlig at invalidepensionen lovgivningsmæssigt blev adskilt fra folkepensionen, og at invalidernes forhold blev forbedret, som de er blevet nu. Det er vi helt enige med regeringen om, og det samme gælder enkepensionen.

Folkepensionen, som de uafhængige jo hverken har lod eller del i, eftersom vi har ønsket den opbygget på et andet princip end det rene forsørgelsesprincip, skal jeg ikke sige meget om, for så kunne man jo hævde: det har du ikke haft noget med at gøre, og det er rigtigt. Men ministeren siger, at udgifterne i de kommende år vil stige meget betydeligt, ikke mindst på grund af indførelsen af den fulde folkepension og pensionstillægget. Med hensyn til pensions-tillægget vil jeg, nu da det er blevet berørt, sige, at det var vi selvfølgelig imod, for det er jo udtryk for en indtægtsreguleret folkepension.

Vi møder i praksis, i det virkelige liv, ofte dette, at en hel del pensionister gerne vil påtage sig et ekstraarbejde. Jeg ved i hvert fald fra de landdistrikter, hvor jeg færdes, at de gerne vil påtage sig et ekstra arbejde; de har haft et arbejdsfyldt liv og kan ikke finde sig i at sidde og se ud ad et vindue over på den anden side af gaden. Men når man selv beskæftiger sådanne raske pensionister eller har berøring med andre, der beskæftiger dem, gør man den erfaring, at de kommer og siger: ja, hvis jeg nu kommer igen, så bliver min folkepension afkortet. Det er en meget uheldig udvikling, og det er også synd for de mennesker, der gerne ville bestille noget, men som har så megen økonomisk sans, at de siger: ja men vi vil alligevel ikke sætte noget til ved det. Jeg tror, det var det ærede medlem hr. Asger Jensen, der var inde på det spørgsmål, og jeg vil håbe, man vil tage spørgsmålet op, for der ligger her et menneskeligt problem.

Endelig vil jeg i denne forbindelse sige, at jeg ved tidligere lejligheder, når vi har talt om vor sociale forsorg, har henledt opmærksomheden på pensionisternes boligforhold. Det er, tror jeg, en forkert udvikling, at man bygger store paladser, hvor man anbringer vore pensionister. Når man får be-

[Iver Poulsen.]

søg af folk fra andre lande og skal vise dem, hvordan vi har det herhjemme, så siger de: ja men kærester venner, stabler I alle disse mennesker sammen i én stor blok eller i flere store blokke i stedet for at indrette pensionistboliger i det sociale byggeri, så pensionisterne får lov til at leve med i samfundet? Ja, nu siger den tidligere boligminister, at det gør man også, og det er jeg da også klar over. Jeg vil bare understrege, at det er noget, jeg har sagt for mange år siden, og jeg vil anbefale, at man fortsætter ad den vej. For her er vi også inde på noget menneskeligt: at de mennesker, som har opnået pensionsalderen, ikke bliver isoleret og sidder og bliver irriteret på hinanden — for det oplever vi jo alt for tit, hvor de gamle mennesker er isoleret — men at de i stedet bør have lov til at leve med i samfundet.

Med hensyn til plejehjem — det er jo blevet et ord, som vi hører meget ofte — vil jeg anbefale det, det ærede medlem hr. Asger Jensen berørte, at man overvejer indretning af plejehjem i forbindelse med vore sygehuse. På vore sygehuse har vi mange patienter liggende, som ikke fejler andet, end at de er blevet gamle; de kommer på sygehuset, fordi hjemmet skal have en pause. Hvis man bygger sine plejehjem dér, kan de leve under betryggende forhold og til enhver tid få den nødvendige lægehjælp. Det vil betyde en stor aflastning for mange hjem, og det vil betyde gode forhold for vore ældre medborgere.

Med hensyn til målsætningen for arbejdet inden for hele særforansområdet kan jeg stort set på min gruppes vegne give tilslutning til den højtærede ministers udtalelse. Det gælder såvel de interne som de eksterne institutioner, og det gælder revalideringen og enhver bestræbelse for at normalisere de handicappedes tilværelse i alle led. Med hensyn til de interne forhold har jeg lige omtalt, og den højtærede minister siger det i sin tale, at standarden er utidsvarende, og at indtil 2/3 af pladserne bør udskiftes.

Med hensyn til de eksterne institutioner mener jeg sandelig også, at vi skal udbygge dem så godt, vi kan. Der er meget stor brug for disse institutioner, det være sig skoler, værksteder o. s. v. Men jeg vil også henlede

opmærksomheden på spørgsmålet, om der ikke kan bygges billigere, og jeg vil tillade mig at spørge den højtærede minister, om ministeren kender eksempler på, at en kommune har kunnet projektere sådanne bygninger billigere end staten, om der er foretaget undersøgelser, som viser, at kommunerne kan projektere billigere end den dyre statsprojektering.

Så siger den højtærede minister, at på kortere sigt er vi hæmmet af de herskende økonomiske forhold. Vi kan selvfølgelig ikke beklage dybt nok, at man netop på det område, hvor det danske samfund har så meget at indhente, er hæmmet af de økonomiske forhold. Men når ministeren videre siger, at alt i alt må det samlede behov for nye særforansominstitutioner siges at være meget stort, kommer man til at tænke på, hvordan de økonomiske forhold vil være på længere sigt. Folkepensionsudgifterne vil i de kommende år, siger ministeren, blive meget store.

Jeg er meget interesseret i, hvordan man vil klare den nødvendige og stærkt påkrævede udbygning af vore særforansominstitutioner, hvordan man vil klare økonomien dér, hvis man ikke kan gøre det billigere, eller hvis ikke man vil tage en masse ind på andre områder.

Endelig er tillægspensionen berørt. Den højtærede minister siger, at pensionsniveauets højde i de kommende år vil blive drøftet ud fra de nye perspektiver, som ligger i tillægspensionstanken. Den tillægspension tiltaler jo mange, men jeg kan straks sige, at den i hvert fald ikke tiltaler de uafhængige. Ministeren og den ærede socialdemokratiske ordfører mener, at gennemførelse af en tillægspension, som sikrer et passende forhold imellem pensionen og den tidligere indtægt, vil være en betydelig landvinding på det sociale område. Der er andre landvindinger, der skal indhentes, før vi går videre i vort pensionsraseri, og det er særforansomgen. Med hensyn til en tillægspension er de uafhængige i hvert fald af den opfattelse, at vi ikke skal have flere tvangspensioner her i landet med dannelse af kæmpefonds; så står vi jo ikke så langt fra investeringskontrollen. Vi skal have en folkepension eller en folkeforsikring, som vi ønskede det, en ordning, som giver en vis bundsik-

[Ivor Poulsen.]

ring, en anstændig bundsikring, men hvad man derudover ønsker af sikring i alderdommen, det må blive en privat sag.

Den højtærede minister siger i nu, at det er økonomien, som gør, at vi ikke kan komme nævneværdigt videre, og det bliver økonomien i fremtiden, der bliver afgørende for, hvor langt vi kan komme med udbygningen af de forskellige institutioner, som vi alle sammen ønsker. Her vil jeg imidlertid gerne opfordre regeringen til på andre områder at gå budgetterne igennem og se, om der dog ikke skulle være steder, der kunne spares, så Danmark kan give særforso-rgslovgivningen en førsteprioritet i de kommende år, for som særforso-rgen er i dag — det er sagt tit, og det er sagt af mange — må denne lovgivning og denne udbygning have en førsteprioritet.

Camma Larsen-Iedet: Fremskridtet har gode dage i Danmark og har efterhånden haft det i nogle år, og linjen peger heldigvis stadig fremad. Blandt de mange fronter med fremgang hører børne- og ungdomsforso-rgen. Det er næppe for meget sagt, at der netop på dette område er sket store ting, ikke mindst i de senere år.

Alligevel er der en mærkbar mangel på pladser i daginstitutionerne. Årsagen må vel siges at være det eksplosivt voksende behov, og dette er kommet med en sådan fart, at det ikke har været muligt med de stramme finanser, der råder, at følge trit hverken bygningsmæssigt eller uddannelses-mæssigt. Det store behov er opstået, fordi de gifte kvinder i disse år i stort tal er på march ud af hjemmene, ud på arbejdsmarkedet. De fleste gør det vel for egen og hjemmets vindings skyld, men vi kommer ikke uden om, at disse kvinder samtidig gør en samfundsmæssig indsats. Det er derfor ikke urimelige krav, der stilles, når man beder det offentlige om flere daginstitutioner.

Vi mangler i dag vuggestue-, børnehave- og fritidshjemspladser i titusindvis. Den 1. april i år havde vi fordelt over hele landet 133 tilskudsberettigede vuggestuer, 704 børnehaver og 173 fritidshjem, altså i alt 1.010 institutioner, med plads til i alt 45.540 børn. I finansårene 1965-66 og i 1966-67 beregnes institutionerne forøget med 191 til i alt 1.201. Tilsammen vil disse

daginstitutioner så været normeret til 52.670 børn. De 227 ungdoms- og fritids-klubber, vi har i dag, vil i 1967 være forøget til 259.

Man kan derfor ikke med rette sige, at der ikke sker noget, for det gør der. Der investeres endog store summer i det forebyg-gende arbejde.

Det bør også ske fremover, navnlig når det gælder børnehaver. Det vil ikke være rimeligt at underernære disse bevillinger til bygninger, inventar, personale og uddannelse af dette personale. Det har derfor glædet mig, at også andre partier her i dag har givet udtryk for det samme.

Der var engang jeg syntes, at børnehaver var en mærkelig betegnelse for det, de stod for, for hvor mange børnehaver har egentlig haver? Siden har jeg fundet menin-gen med det, for børnehaverne skal være steder, hvor børnene gror, gror ud fra det bedste i det enkelte barns natur i fælles-skab med andre. Det hører en svunden tid til, at børnehaver var et opbevaringssted. Børnehaver af i dag har såvel et socialt som et pædagogisk sigte, og for mig at se burde vi tilsigte over en årrække at bygge så mange børnehaver, at alle børn i alderen fra 3 til 7 år kunne optages.

Men vi får næppe børnehaver nok de første mange år. Heller ikke fritidshjem og ungdomsklubber. Dertil er forståelsen for disse institutioners store betydning trods alt, trods megen tale desværre ikke tilstrækkelig stor i alle ansvarlige kredse.

Der er også et voldsomt pres på vugge-stuerne, men her er spørgsmålet, om ikke folketinget ved siden af byggeriet af vugge-stuerne burde sætte ind med en bedre svangerskabslovgivning kombineret med en moderskabsydelse. Jeg tror, vi på den måde kunne tage noget af efterspørgsels-preset fra vuggestuerne og samtidig gavne mange mødre og deres spædbørn.

Et andet område, der heller ikke finansielt trænger til nogen nedskæringskniv, tvært-imod, er de institutioner inden for børne- og ungdomsforso-rgen, som tager sig af de adfærdsvanskelige samt af de børn og unge, som ikke har andre til at passe og pleje sig. Vi er mange, der deler den højtærede social-ministers glæde over den klare tendens, der er til nedgang i antallet af børn og unge, som må anbringes uden for deres eget hjem.

[Camma Larsen-Ledet.]

Men tendensen i det dalende tal må ikke forlede nogen til at tro, at arbejdet med dem, der er tilbage, er blevet mindre, for de børn, der bliver anbragt, udviser til gengæld større vanskeligheder. Mange af dem kræver pædagogisk, psykologisk behandling på dertil specielt indrettede hjem. Men disse institutioner er der blot ikke nok af — endnu. Det kommer, det er jeg ikke i tvivl om, men ventetiden er en belastning for de hjem, der i mellemtiden uden tilstrækkeligt, sagkyndigt personale må tage imod den ungdom, der har svært ved at tilpasse sig det gældende samfundsmønster.

Den materielle levestandard på vore børne- og ungdomsinstitutioner er god. Det pædagogisk uddannede personale bliver større og bedre udrustet. Bygningsmæssigt kommer flere og flere institutioner godt med, men der findes stadig væk en del hjem, der ikke rigtig har mærket fremskridtet. Der er derfor ikke noget at sige til, at forstanderne og personalet på disse hjem synes, det går for langsomt med udviklingen. Hver for sig stirrer de længselsfuldt efter grønt lys for bevilling af en byggekvote til netop det hjem, de er tilnyttet. Men med de bevillinger, der stilles til rådighed, må nogle væbne sig med tålmodighed i endnu nogle år frem og måske også i flere år, end det er rimeligt.

Fra denne talerstol siges det ofte af oppositionen, at der må holdes igen på den offentlige byggesektor. Jeg personlig tror, det ville være gavnligt, om man på visse områder gik ind for en udvidet aktivitet i stedet for at holde igen, og her vil jeg gerne pege på børne- og ungdomsinstitutionerne.

P. E. Eriksen: Jeg vil gerne sige den højtærede socialminister tak for den omfattende redegørelse, vi har fået, og jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til de afsnit, som det ærede medlem hr. Søren Andersen ikke har været inde på.

Når vi nu taler om socialpolitik og problemerne i forbindelse dermed, vil jeg gerne fremhæve, at det centrale grundlag for det enkelte menneskes tilværelse mere end nogen sinde tidligere er erhvervsevnen, og derfor vil jeg gerne følge op, hvad ministeren har sagt om formålet med revalideringen, nemlig normaliseringen af tilværelsen

for vore handicappede medborgere. Den moderne teknik har skabt endnu større muligheder for omskoling, oplæring, optræning o. s. v., og det arbejde, som vore revalideringscentre har udført, siden de blev oprettet, er al anerkendelse værd.

Jeg tror imidlertid, der er endnu mere at gøre, fordi det, som ministeren også understregede, af menneskelige hensyn er uhyre vigtigt, at den enkelte ikke sidder uvirksom hen, men føler, at han udfylder en plads i samfundet; det gælder både de erhvervs-hæmmede og andre handicappede. Jeg har set af en udtalelse i pressen efter en tale, som arbejdsdirektør Borresmidt har holdt, at der i de sidste 12 måneder var anvist arbejde til 4.000, men heraf måtte 1.000 igen henvises til revalideringscentre med henblik på ny optræning. Det kunne måske godt sige os et og andet, at af dem, der fik anvist arbejde, gik halvdelen til ufaglært arbejde, $\frac{1}{4}$ til specialarbejde, $\frac{1}{6}$ til lærlingeplasser, 3 pct. til hjemmearbejde og resten til funktionærstillinger. Det, jeg gerne vil understrege, er, at vi også her må følge problemerne op med hensyn til at skaffe arbejdspladser, beskyttede værksteder o. s. v.

Revalideringen spænder jo over flere grupper: invaliderede, sygdomsramte, intelligenshandicappede, og endelig er der særforsoget, som også har været nævnt. Ved hjælp af specialuddannede folk, speciallæger, socialrådgivere, psykologer, pædagoger, terapeuter o. s. v., kan der gøres meget, og alle muligheder må udnyttes for at give mennesker mod og tro på livet trods deres handicap. Når vi siger, at en institutionsplads koster så og så meget, må vi samtidig spørge os selv, hvor meget der måske kunne spares, hvis vi igennem hele revalideringsarbejdet fulgte problemerne op. I hvert fald er det et faktum, at automatiseringen giver os større muligheder for handicappedes genindførelse i erhvervslivet, eftersom tendensen går bort fra legemligt arbejde over til betjening af knapper og håndtag. Det er og vil være en tilfredsstillelse for enhver at kunne leve med og virke.

Jeg ser i finanslovsforslaget, at man påtænker at oprette et direktorat for revalidering og forsoget. Det er også noget, som den højtærede minister måske lige vil omtale senere.

Jeg kan ikke nævne disse forhold ved-

[P. E. Eriksen.]

rørende revalideringen uden samtidig at pege på, hvor vigtigt det er at benytte alle muligheder for at forebygge, at et handicap indtræder, ved at være opmærksom på disse problemer allerede fra et menneskes tidligste tilværelse. Jeg henviser her til undersøgelser i Ringkøbing amt af de såkaldte risikobørn. Det åbner nye aspekter for sundhedsundersøgelserne, når det har vist sig, at der blandt 400 nyfødte børn var 106, hvis udvikling burde følges nøjere med henblik på at forhindre defekter i at blive kroniske eller senere påvirke helbredtstanden. Det er måske et sundhedsmæssigt forhold, det ved jeg godt, det hører under indenrigsministeriet, men jeg føler, at der på så mange, ja, utallige områder er et nøje samspil mellem det sundhedsmæssige og det sociale, for dette fortæller jo, hvilke opgaver der gennem det forebyggende arbejde ligger til os, men også hvilke sorger der kan undgås. Det er måske et spørgsmål om videre undersøgelser.

Et andet problem er de for tidligt fødte børn, og hvad der kan gøres dér; for mange af dem kommer jo senere ind under sociallovgivningen på den ene eller anden måde.

Vi må følge vore børn nøje, det er vigtigt at være opmærksom i tide, og jeg tænker her også på børnene i den skolepligtige alder. Resultater fra de såkaldte observationskolonier for adfærdsvanskelige børn fortæller vist om resultater, som senere forhindrer, at sociale love bliver nødsaget til at træde i kraft. Her er et samspil mellem det sociale og det undervisningsmæssige område. Her kunne jeg også nævne det arbejde, som gøres på eksternatskolerne. I forbindelse med drøftelsen af disse ting og disse sociale problemer vil jeg understrege, at det er ting, som vi må være meget opmærksomme på. Det er og bliver noget vigtigt, at dagen er opfyldt af aktivitet.

Det fører mig let over i et andet område, hele det område, som omsorgsloven omfatter. Vi har før drøftet de ældres problemer, og det har også været nævnt her i dag. Her må hovedsynspunktet først og sidst være, at de gamle skal blive i deres eget hjem længst muligt. Det er for dem mindets sted; det er de vanlige omgivelser; man kender de mennesker, som færdes her;

det hele danner ligesom en ramme om menneskets livsaften. Jeg indrømmer, at andre kan føle sig tiltalt af pensionistboligernes mere ensartede miljø. Men huset, boligen, lejligheden kan ved fornuftig indretning også i alderdommen danne rammen blot ved forbedringer af varmforsyning, toiletter, køkkener, trapper, gulvbelægning o. s. v. Jeg tror, at man fra det offentlige side også skal være opmærksom på disse opgaver i endnu højere grad, end tilfældet er. Ifølge omsorgsloven skal der fra 1. april 1968 være obligatorisk hjemmehjælp i vore kommuner. Det kunne måske, hvis den højtærede socialminister har tal for det, være rart at høre, i hvilket omfang kommunerne hidtil har taget dette arbejde op.

Gennem de oplysninger, som økonomiministeren har givet os i investeringsudvalget, er der i årene fra 1964-65 til 1969-70 afsat fra 52 millioner stigende jævnt til 80 mill. kr. til pleje-, alderdoms- og sygehjem. Når vi samtidig ved, at vi i øjeblikket er bagefter med pladser, at de ældres antal over 65 år stiger med 10.000 om året, og 4 pct. har behov for plejehjemspladser, så må vi jo erkende, at det under de nuværende økonomiske tilstande vil være svært at indhente ret meget af det forsømte. Mon den bremse, som vi lagde på mulighederne for privat initiativ, nu var så rigtig? Fremmer det mon sagens løsning? Jeg indrømmer alt det, jeg sagde før, om ansvaret med de private hjem og tilsynet o. s. v.

Ministeren omtaler også udvalget, som arbejder med typisering af plejehjemsbyggeriet. Skal det tages op, så skal det nok ses i en større sammenhæng. Erfaringerne fra typebørnehaver og typeskoler har jo ikke ligefrem givet mod på systemet endnu, men uden sådan at gå nærmere ind for systemet, kunne man så ikke typisere dele af et plejehjem, f. eks. toiletforhold, så de kunne passes sammen med andre, altså en typerationalisering o. s. v., og derved skabe en produktion? Det er svært i hvert fald, når det koster mere på de forskellige områder, at sige til kommunerne, at de skal investere så og så meget mere. Vi må udnytte de til rådighed stående midler bedst muligt.

Jeg må også i den forbindelse pege på den aflastning af vore sygehuse, som flere plejehjemspladser betyder. Det er et næsten

[P. E. Eriksen.]

dagligt problem på vore sygehuse, hvordan man aflaster behandlingssengene — ikke de intensive afdelinger, men mere de medicinske afdelinger — for patienter, for hvem plejehjem er det næste trin, når behandlingen er tilendebragt. Her er igen et nøje sammenspil mellem to ministerier, socialministeriet og indenrigsministeriet. Hvis vi gør op, hvad en plejehjemsplads koster — og den koster, skal vi sige 50 kr. for at sætte det højt, og på sygehuset koster en sygedag 125 kr. — er der 75 kr. i forskel.

Hvis vi nu mangler 6.000 pladser på vore plejehjem, og vi regner med — jeg har de 40 pct. fra ministerens udtalelse i forbindelse med et spørgsmål, som det ærede medlem hr. Henry Christensen stillede i sidste folketingssamling — at 40 pct. af disse manglende pladser vedrører patienter, der ligger på sygehusene, så vil det være omkring 2.500. Hvis vi begynder at regne med disse tal og gør det hele op, så betyder dette i driftsudgifter mellem 65 og 70 mill. kr. Jeg nævner det her, for når vi drøfter plejehjemsproblemet, må vi også se det i forhold til og i forbindelse med sygehusvæsenet. Så kommer problemet med de næste 60 pct., hvor meget det belaster boligmassen.

Jeg talte før om forebyggelse blandt de yngste aldersklasser. Jeg vil også nu, hvor de ældre omtales, sige, at jeg tror, der gennem udbygning af afdelingerne for alderdomssygdomme på vore sygehuse, de såkaldte geriatriske afdelinger, kunne skaffes en væsentlig aflastning eller på anden måde hjælp for vore plejehjem med hensyn til den fortsatte pleje, en forebyggende behandling, således at sygdommene ikke bliver kroniske. Gør vi noget ved disse problemer? Gør vi noget for at hjælpe disse mennesker til at blive længst muligt i deres eget hjem? Er det plejehjem, vi må satse på i første omgang? Her tror jeg, at der må et nøje samspil til mellem de enkelte amtsområder og de større bysamfund, hvor man har mere system i tilrettelæggningen, så hvert område kan komme i gang, og man kan følge arbejdet op. Der må også et nøje samspil til mellem typen af plejehjem, som skal tage sig af de sværeste tilfælde i forbindelse med sygehusene,

og B-typen, der er mere fordelt ud over hele området.

Når nu de sociale forhold vedrørende plejehjemmene specielt er taget op under debatten, kunne det måske have sin interesse at vide, hvor mange ansøgninger om nye hjem og om udvidelse af bestående og med hvor mange pladser der i øjeblikket ligger i socialministeriet.

Det er et vigtigt område, vi her bevæger os på. Aldersklasserne forskyder sig, og gennem hjælp til aktivitet for de ældre må vi sikre dem en så god livsaften som muligt. Og her kommer hele sammenhængen i den økonomiske politik, her kommer prioriteringen for de opgaver, der skal løses, ind i billedet.

Jeg vil også gerne understrege det, som det ærede medlem fru Grethe Philip nævnte om uddannelsesproblemer, og den vægt vi må tillægge uddannelsen for at klare alle disse ting, ligesom jeg vil understrege spørgsmålet om de enlige mødre, som det ærede medlem fru Grethe Philip drog ind i diskussionen. Her kan jo også nævnes det spørgsmål, der opstår, når disse enlige mødre og deres børn er syge derhjemme. Hvordan klarer man så afløsningen på arbejdspladsen og de øvrige forhold i den forbindelse?

Det er problemer, jeg gerne har villet trække frem, problemer, som vi må være i højeste grad opmærksom på både i hele diskussionen om den sociale vejledning, og hvordan man løser dem ude i kommunerne. Jeg kan godt se, at vi kommer ind på spørgsmålet om kommunestrukturen og de problemer, der ligger deri. Hvor kommunerne selv magter det, er der tale om enere; hvor sognekommunerne og mindre byer ikke klarer det, må amterne i højere grad være opmærksom på forholdene; der må være en nøje koordinering mellem sygehuse, udskrivningsafdelinger, daghospitalet og plejehjem, revalidering og arbejdsanvisning.

Jeg peger her på nogle problemer, og det fører måske hen på det, som den højtærede socialminister nævner til sidst, socialreformkommissionen og dens arbejde og de langsigtede løsninger, som vi forhåbentlig kan finde frem til. Arbejdet i denne kommission — det behøver jeg ikke at sige — venter venstre sig meget af. Vi må positivt drøfte

[P. E. Eriksen.]

opgaverne uden skelen til hvad eller hvem. Vi må fordomsfrit drøfte problemerne, så vi senere kan tage principielle beslutninger. Det gælder ydelserne, kortvarige og permanente, det gælder administrationen, forenklingen og effektiviseringen, det gælder den praktiske hjælp, serviceapparatet o. s. v. Men vi ved jo, at der sidder andre udvalg, der arbejder med ting, der også i høj grad berører disse områder. Der sidder et tillægspensionsudvalg, en tjenestemandskommission, en kommission for kvindernes problemer, uddannelsesudvalg o. s. v. Vi skal være opmærksom på, at man får koordineret alle disse ting og får dem ind i de langsigtede løsninger, som vi gerne skulle komme frem til i socialreformkommissionen. Der er jo også problemet om strukturændringen, problemerne om hele vort samfund, vort erhvervsliv og samfundsgrupperne i det hele taget.

Jeg vil slutte disse betragtninger med at sige, at socialpolitik og social tryghed ikke alene er et spørgsmål, der betragtes ud fra de mennesker, der nu er ramt på forskellig måde og er i vanskeligheder, men også i høj grad er et spørgsmål om skabelse af tryghed i hverdagen for hele befolkningen, fordi enhver af os på et eller andet tidspunkt af sin tilværelse kan risikere at møde de problemer, som socialpolitikken tager sigte på. Socialpolitik og social tryghed er afhængig af fremgangen på det økonomiske, det erhvervsmæssige område, men kan også være med til at fastholde fremskridtet, og derfor skal vi forebygge, revalidere, skabe tryghed, skabe trivsel; det må vi gøre for vort samfund, fordi den enkelte så kan føle sikkerhed for fremtiden.

Clara Munck: Jeg synes, der er stor grund til først at udtrykke tilfredshed med, at folketinget i anledning af dette års finanslovdebat også har mulighed for at komme ind på mange enkeltheder i hele den sociale lovgivning. Der er jo ingen tvivl om, når man hører folketingets forskellige grupper, at vi alle sammen er indforstået med, at vi må have en social lovgivning, at vi må have sociale hjælpe- og støtteforanstaltninger i en sådan udstrækning, at de virkelig svarer til den standard, vi i øvrigt stræber efter for befolkningen. Men det forhindrer selvfølgelig

ikke, at der er områder, hvor vi ser forskelligt på enkeltheder i målsætningen, og det forhindrer altså navnlig ikke, at vi ved denne lejlighed har brug for at kunne fremhæve ting, hvor vi mener, at vi måske kunne være nået længere, end vi er nået nu. Jeg skal kun pege på et par enkelte områder, hvor det drejer sig om spørgsmål, der har været berørt, men hvor jeg gerne vil understrege fra den konservative folketingsgruppes side, at vi ser frem til, at vi når længere, end vi er nået indtil nu.

Med hensyn til særforsorgen sagde den højtærede socialminister i sin redegørelse, at vi på dette område jo havde midler til rådighed, og socialministeren støttede sig til en foreliggende analyse, hvorefter der skulle være et mindre behov for at forøge de nuværende antal indlæggelser på de interne institutioner. Jeg er godt klar over, at den højtærede socialminister ikke dermed mente, at vi ikke skulle udvide pladsantallet på de interne institutioner, men jeg vil meget gerne understrege, at jeg for mit eget vedkommende er medlem af et tilsynsråd for et forsorgscenter, hvor det efter min mening er helt i uoverensstemmelse med disse udtalelser, når vi ser på de pladsmuligheder, der er til rådighed bl. a. for den storkøbenhavnske befolkning. Jeg må mene, at vi i høj grad har brug for en væsentlig udvidelse af mulighederne på de interne institutioner; men selvfølgelig er jeg ganske enig med den højtærede socialminister i, at de eksterne institutioner heller ikke må glemmes af den grund. Jeg ser sådan på det, at de interne institutioner løser vort aktuelle behov. Uanset al sympati for eksterne institutioner, er det dog, som om vi ser frem til at få alle disse muligheder — for hvor langt kunne vi da ikke komme med behandlingen af den enkelte. Men vi mangler mulighed for at kunne drage alle ind til den intensive behandling, og derfor er vi ikke så godt stillet.

Jeg tror også, det er rigtigt, at vi nu skulle være nået frem til det tidspunkt, da den fordeling af de til rådighed stående pladser, der fandt sted i 1959, blev taget op til revision. Det er urimeligt for hovedstadsområdet befolkning, at vi kun har meget tilfældigt spredte pladsmuligheder rundt om. At de ikke altid bliver så aktuelle, som de burde være, er en anden side af sagen.

[Clara Munck.]

Men jeg beder om, at man, når man beskæftiger sig med særforsorgen, ser på de enkelte områder og også i udbygningen af interne institutioner tager hensyn til at sætte dem som et nummer ét, hvor der virkelig er behov derfor.

Så har der i dag — med rette — været talt en hel del om medarbejdernes muligheder for at udøve en gerning inden for det sociale arbejdsområde. Jeg er godt klar over, at den højtærede socialminister har nedsat en kommission, der skal beskæftige sig med hele uddannelsesområdet. Jeg er også godt klar over, at den højtærede socialminister selv ved, hvilke vanskeligheder der eksisterer; men det kan ikke forhindre mig i med formandens tilladelse at bringe et par citater fra Funktionærbladet — det er det blad, der udsendes af åndssvageforsorgens funktionærforbund. Jeg synes, det er beskæmmende, at man i dag for personalet inden for dette vigtige område — særforsorgen — har forhold som dem, man her redegør for. Det er forbundsformanden, jeg vil citere, så jeg tager ikke til politisk indtægt, hvad han siger på hovedbestyrelsesmødet i november:

„Plejepersonalets utilfredshed bliver større og større for hver dag, der går, ikke alene over de lave lønmæssige placeringer, men også over, at der ikke snart kan komme en afgørelse og en indfrielse af givne løfter. Der er også stor utilfredshed med, at den medarbejder uden uddannelse, som åndssvageforsorgen på grund af personalemangelen må antage, får en større løn trods manglende uddannelse.“

Og et andet sted anfører man, at

„hvor en plejer efter 15 års beskæftigelse oppebar en løn af 1.628 kr. pr. måned, så oppebar den ufaglærte medhjælper efter samme antal års ansættelse 1.733 kr. pr. måned“.

Nu har jeg stor sympati for de mennesker, der skal leve af det, jeg kalder lavtlønsniveauets indtægter; men det er meget belastende at beskæftige sig med særfor-

sorgens klientel, fordi der, som socialministeren også selv redegør for, er en overbelægning uden lige. Vi har institutioner af en standard, vi alle beklager — også den højtærede socialminister — men netop derfor er det så vanskeligt at være medarbejder inden for disse områder. Jeg synes i hvert fald, man kunne være nået frem til at placere dem lønmæssigt sådan, at det ikke også økonomisk næsten var en straf eller fik andre til at ryste opgivende på hovedet, når de hørte, at nogle mennesker er gået ind til et medarbejderskab på dette område.

Jeg nævnte før, at jeg godt ved, at den højtærede socialminister har taget spørgsmålet om uddannelsen op, og derfor kunne man jo, når det gælder særforsorgen, sige, at her har man dog gjort noget for at hjælpe medarbejderne til en bedre uddannelse. Men her vil jeg gerne nævne en anden udtalelse. Den kommer fra lederen af åndssvageforsorgens personalehøjskole, der omtaler sine problemer på den samme generalforsamling og siger, at skolens normeringsforslag var blevet indsendt for tre år siden, men at åndssvageforsorgens styrelse først nu havde følt sig foranlediget til at optage forhandling med personalehøjskolens lærere herom. Et andet sted siger han, at de, der allerede har fået uddannelsen, ganske vist har opdaget, at de ikke fik de vilkår, man lovede dem, da de gik ind til den, men det gælder også de elever, der antages i dag.

Selv om jeg godt kan se, at den højtærede socialminister har mange arbejdsopgaver, må jeg dog bede om, at man koncentrerer sig om de ting, der må være til at løse, så vi i hvert fald kan beholde de medarbejdere, vi har, på områder, hvor vi i så høj grad har brug for ansvarlige folk.

Desværre må jeg sige nogenlunde det samme, når vi kommer til børne- og ungdomsforsorgen. Også her er det jo sådan, at medarbejderne føler sig dårligt behandlet. Jeg og et par andre folketingsmedlemmer var for nylig til et møde med børneforsorgs-

[Clara Munck.]

medarbejdere i Jylland. Disse børnefor-
sorgsmedarbejdere var alle enige om, at
den lov om børne- og ungdomsforsorgen,
vi har nu, er en god rammelov, at de havde
set frem til, at loven blev vedtaget, og at
de hellere end gerne gjorde, hvad de kunne
for at leve op til lovens målsætninger.
Men alle erkendte også, at dette var ude-
lukket. Det var udelukket af hensyn til
mangelen på institutioner af forskellig
kategori. Også her ved jeg, at den højt-
ærede socialminister selv er klar over, at
vi mangler behandlingshjem. Der blev i
redegørelsen peget på, at to sådanne hjem
skulle opføres nu. . . (Afbrydelse af socialmini-
steren [Bundvad]). Ja, to for unge og to for
børn inden for hele børneforrådsområdet.
Det var godt, jeg sagde, at jeg var klar
over, at den højtærede socialminister vidste,
at disse ting trænger sig på. Men selv
om vi når det, der her er bebudet, har vi
alligevel ikke fået de forskellige arter af
behandlingshjem, vi ser frem til. Derfor
må det også på dette område være væsent-
ligt, at vi prøver at gøre noget for de med-
arbejdere, der under de nuværende forhold
påtager sig arbejdet. Jeg står her med et
brev, jeg har fået fra en forstander — jeg
har adskillige — og jeg skal kun nævne, at
denne forstander, der først udtrykker sin
absolutte vilje til at sætte alle evner ind
på at leve op til loven, derefter siger, at
såvel børneforrådspædagoger som forældre
til de anbragte børn og unge med stor
interesse vil følge drøftelsen, og at alle
gode kræfter må forenes i anstrengelserne for
for alvor at kunne følge den udmærkede
lov om børne- og ungdomsforsorg op. Dette
vil jeg understrege, fordi jeg erkender, at
vi har vanskeligheder, når det gælder
byggemuligheder, og når det gælder om
at skaffe det tilstrækkelige antal med-
arbejdere. Uanset hvad vi gør for at ud-
danne dem, er disse områder ramt af
mangelen på tilgang — også af kvindelige
medarbejdere. Derfor må vi gøre, hvad vi
kan for at leve op til, hvad de, der i dag
bruger arbejdskraft inden for området, med
rette må mene vi kunne gøre for at hjælpe
dem i deres daglige arbejde.

Jeg skal ikke komme ind på hele admini-
strationen af den sociale lovgivning. Vi

har jo hørt, at den kræver meget store
midler, og den højtærede socialminister vil
måske med rette sige, at denne udvidelse
af administrationen jo viser, at man prøver
at leve op til kravene på alle områder.
Jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at
pege på et punkt, hvor jeg i hvert fald
mener, at administrationen kunne spare
sin arbejdskraft på de uvæsentlige ting for
til gengæld at flytte den over på de væsent-
lige.

Der har været talt meget om vore fore-
byggende institutioner, børnehaver, vugge-
stuer og andet, og vi er alle enige om, at vi
gerne så flere institutioner. Jeg repræsenterer
i denne henseende en kommune, der har den
lykke — sådan skal man vel sige i dag —
at være blandt dem, der har kunnet få lov
til at opføre en institution, der bliver færdig
nu til februar. Om den vil jeg sige, at før
en kommunalbestyrelse, der har grund-
midler og planer i orden, kan være så langt,
at man nærmer sig indvielse af en institu-
tion, skal man igennem en administrativ
besværlig gang af en sådan art, at man for-
bløffes. Vi satte os allerede i 1963 i forbin-
delse med socialministeriet, med boligmini-
steriet, med direktoratet for børne- og ung-
domsforsorgen og med sundhedsstyrelsen.
Efter at have sat os i forbindelse med alle
disse instanser måtte vi rykke i direktoratet
for børne- og ungdomsforsorgen. Der fik vi at
vide, at man havde sendt sagen videre til
høring i 5 instanser. Nu er vi nået 10 steder.
Vi rykkede videre og fik at vide, at nu var
den i boligministeriet. Da vi spurgte bolig-
ministeriet, der er en af de 10 instanser, fik
vi dog at vide, at boligministeriet på det
tidspunkt, vi rykkede, havde opnået god-
kendelse af planen hos den kommitterede
i byplansanliggender. 11 instanser på stats-
basis har altså interesseret sig for en vugge-
stue til 46 børn. Mange arkitekter, ingeniø-
rer, jurister, socialt sagkyndige fra sund-
hedsstyrelsen, direktoratet og socialmini-
steriet har været indblandet i dette, og så
må man ikke glemme, at begyndelsen til
denne sag jo er, at en kommune, der er vel-
forsynet med arkitekter, ingeniører, jurister
og socialt indseende medarbejdere, har lavet
hele forarbejdet. Det er en ødslen af ar-
bejdskraft, en ødslen af penge. Det, der
kunne spares her, kunne man bruge i de

[Clara Munck.]

administrative øverste organer til at interessere sig bl. a. for de medarbejdere, der sidder på de forskellige udsatte poster.

Jeg vil meget bede den højtærede socialminister om at trumfe igennem, at der sker en forenkling. Den kommunalbestyrelse, jeg repræsenterer, og som nu modtager de 46 vuggestuebørn, skal nok selv stå til ansvar over for hjemmene for, at det, vi byder børnene, er tilstrækkeligt. Den højtærede socialminister er fuldt dækket, når der i børneforsogsloven står, at den højtærede socialminister skal godkende planerne for opførelse af sådanne institutioner og godkende reglerne om indretning o. lign., alt det var det, den højtærede socialminister fik skriftligt allerede ved sagens start.

Så kommer det, jeg næsten finder mest grelt, selv om alt det andet var slem. Så sent som i 1964 fik vi at vide, at det ville være 8 år, før vi kom med. Alligevel — og heldigvis — fik vi pludselig i marts 1965 meddelelse om, at nu kunne vi, hvis vi kunne komme hurtigt i gang, gå i gang med byggeriet. Det kunne vi. Dette fik vi altså skriftlig besked om fra direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, og så står der minsandten i brevet, at der til at følge byggearbejdet burde nedsættes et byggeudvalg, bestående af en repræsentant for kommunen — der dog burde være udvalgets formand — arbejdets arkitekt samt en repræsentant for direktoratet. Hvad gør kommunalbestyrelsesmedlemmer i en sådan situation? De siger: vi har det økonomiske og det endelige ansvar, vi beder embedsmænd om at følge arbejdet i detaljer. Derfor er kommunalbestyrelsen ikke selv til daglig med i byggemøder, og direktoratet har oven i købet en ekspeditionssekretær, højt juridisk kvalificeret medarbejderkraft, som kommer ud og deltager i møder af den art. Jeg har gerne villet pege på dette, fordi det er på linje med det, jeg har sagt om, hvad vi kunne gøre for medarbejderne. Deri ligger ikke, at vi skal misbruge deres gode muligheder for virkelig at udføre et arbejde dér, hvor der er behov for det.

Da jeg ikke skal tale meget længere, skal jeg springe andre ting over. Dog er der én ting, jeg lige vil pege på.

Det ærede medlem fru Grethe Philip talte adskilligt om den enlige mor. Folketinget

har jo været meget engageret i dette problem om; hvad vi kan gøre for den enlige mor — selvfølgelig ud fra den begrundelse, at den enlige mors børn må have de bedst mulige vilkår. Når vi taler om den enlige forsørger, bør vi dog efterhånden være nået til, at vi tænker på børnene i den lille familie, den økonomisk dårligt stillede familie. Den højtærede socialminister sagde i sin redegørelse, at vi på ét område også havde en stigning i de midler, der var til rådighed, nemlig hvor det drejede sig om refusioner vedrørende børnebidragene, og han tilføjede, at andre familiedydelser også vil kræve bevilinger. Jeg havde ligesom det ærede medlem fru Grethe Philip håbet, at denne udtalelse ville blive fulgt op af en udtalelse om, at nu måtte vi koncentrere os om og interessere os for familierpolitik som sådan. I forbindelse med spørgsmålet om den enlige mor vil jeg gerne tilføje, at med det nu forhøjede børnetilskud, der af det offentlige udbetales til enlige forsørgere, har den enlige mor dog 2.540 kr. om året til sit barn. Arbejdsmanden, som måske har både 2, 3, 4 børn og en kone, der ikke har uddannelse til at gå ud, og som ikke ønsker det, giver samfundet kun 630 kr. pr. barn til hjælp til disse børns opvækst.

Der kunne anføres meget andet, jeg ikke skal komme ind på, men selve familierpolitikken må der vel efterhånden være tid og plads til også at interessere sig for. Den konservative folketingsgruppe har udarbejdet en slags program for en familierpolitik; vi har sammenkædet denne familierpolitik med skattereformen. Jeg går ud fra, at den højtærede socialminister har denne pjece fra den konservative folketingsgruppe, og jeg håber også, at det er et område, hvor vi kan følge den socialpolitiske målsætning op.

Jeg vil slutte, som jeg begyndte, med at sige, at jeg finder det værdifuldt, at vi har haft denne mulighed for at drøfte socialpolitik; jeg er da ikke i tvivl om, at vi alle har en god målsætning, og at vi så også får tid langs ad vejen at drøfte enkelthederne, så den sociale politik bliver i overensstemmelse med velstandssamfundets niveau.

Vivike: Jeg vil, som flere har gjort, takke den højtærede minister, fordi han er kommet med denne redegørelse, så meget

[Vivike.]

mere som jeg har haft under overvejelse at forsøge at få rejst en forespørgselsdebat om vor forsorg. Der er egentlig også andre, jeg kunne have grund til at takke, således det ærede medlem hr. Iver Poulsen, som stiller det spørgsmål, om ikke vi kunne gå finanslovsforslaget igennem og se, om der var nogle poster dér, der kunne spares. Det er jeg klar over at der er; der er sikkert flere. Men i hvert fald kunne vi da spare så godt som hele forsvarsministerens budget, ikke det hele, for han har jo fyr- og vagervæsenet under sig, men tager vi det, der går til militære formål, og det, der under indenrigsministerens budget går til samme formål, kan vi spare 1.991.881.000 kr.

Jeg var egentlig opløftet over at høre talerne fra det konservative folkeparti, det ærede medlem hr. Asger Jensen og det ærede medlem fru Clara Munck, fordi de jo stillede sig meget positivt over for investeringer i social forsorg. Det ærede medlem hr. Asger Jensen var lidt utilfreds med, at der var loft over, hvor mange plejehjem der kunne bygges, og det ærede medlem fru Clara Munck var i høj grad inde på børnehjemmene og lønspørgsmålene o. s. v. dér.

Nu har jeg haft den opfattelse, at det har været noget hæmmende for, at regeringen kunne investere på disse punkter, at det konservative folkeparti har skabt en parole, der går ud på, at pengene har det bedst i borgernes lommer. Skal vi leve op til det, de to ordførere har været inde på, er der i hvert fald flere af pengene, der må ud af borgernes lommer, og det synes jeg egentlig er godt. Hvis det er et løfte til den højtærede socialminister om, at han roligt kan anstrenge sig stærkt for en forbedring og en udvidelse af forsorgen, er jeg såre tilfreds.

Egentlig var jeg også glad for at høre navnlig det ærede medlem hr. P. E. Eriksen fra partiet venstre, som havde mange fornuftige synspunkter og egentlig også stillede nogle krav om, hvad der skulle gøres her og dér. Det kan måske medvirke til, at venstre i fremtiden vil være mindre vrangvillig med hensyn til det offentliges investeringer, og dem kan vi jo ikke i ret stærk grad spare på, hvis vi skal

leve op til at realisere loven om børne- og ungdomsforsorg, som trådte i kraft den 1. april i år.

Men det vil være naturligt i debatten om hele vor sociallovgivning at se på den skæbne, som det i hvert fald indtil nu har set ud til at den nye lov om børne- og ungdomsforsorg vil få, når vi betænker, at alle var enige om, at det var en god lov. Jeg er vel vidende om, at tilbudstanken til forældre med vanskelige børn om at få vejledning og støtte til familien er under udbygning og allerede lover godt, men det, jeg i denne forbindelse gerne vil ind på, er, hvor langt man er nået og i den nærmeste fremtid har mulighed for at nå med hensyn til de børn, der desuagtet bliver henvist til behandling på institution. Samfundet har en forpligtelse til at yde også de børn, for hvem de familiestøttende foranstaltninger ikke har vist effekt; en hjælp, der virkelig kommer børnene til gode. Læger og psykiatere siger, at det i denne henseende er nødvendigt med små grupper, ligesom det er nødvendigt, at familien støttes af sagkyndige under barnets anbringelse. Det er bekendt, og det har den højtærede minister været inde på i sin redegørelse, at en lang række af børne- og ungdomsforsorgens institutioner har til huse i gamle bygninger, der ikke har været opført til formålet, og flertallet af disse bygninger er direkte uanvendelige, når talen er om moderne pædagogik, men den højtærede minister var inde på, at vi skulle bestræbe os for at få en udbedring af disse institutioner rent bygningsmæssigt set.

Men mindst lige så slemt er det med hensyn til den personalemangel, der findes på de allerfleste institutioner. Jeg tænker i denne forbindelse ikke blot på den mangel, der forefindes, hvor end ikke de normeringsmæssige rammer er udfyldt, men det er mig bekendt, at den mernormering, der for nylig har fundet sted på grund af arbejdstidsnedsættelsen inden for dette meget krævende arbejdsområde fra 54 timer ugentlig til 45 timer, hvilket fremdeles er en længere arbejdstid end for andre pædagoger, ikke var tilstrækkelig til at udfylde det af arbejdstidsnedsættelsen opståede behov. Der er jo her tale om et arbejdsområde, hvor man ikke kan sætte ind med rationaliseringsbestrebelse eller mekanisering. Hertil

[Vivike.]

kommer de krav om personale, der er fremstået af den nye lovs arbejdsopgaver til institutionerne, og som det er nødvendigt at imødekomme, dersom denne lov ikke blot skal blive tomme ord. Dersom de mennesker, der overlades disse meget vanskelige børn og unge, som i stor udstrækning er opgivet af alle andre pædagogiske institutionsformer, ikke er endog særdeles veluddannede, kan man ikke påregne, at de mødes af befolkningen med tilstrækkelig tillid, og der er på dette område års forsømligheder at indhente.

Den højeste uddannelse, man tilbyder folk inden for dette arbejde, en uddannelse, som jo ikke kan hentes andre steder, er i bedste fald et 2 gange 10 måneders kursus. Denne uddannelse må udbygges, og vi må allersnarest nå frem til, at alle inden for arbejdsområdet får del i uddannelsen.

Jeg skal på ingen måde bruge denne lejlighed til at forsøge at presse lønskruen i al almindelighed op, men det må befyrgtes, at vi ikke altid får fat i de rigtige mennesker til dette arbejde, når man betænker, at disse folk, skønt de skal tage sig af de børn og unge, der trods samfundets øvrige pædagogiske bestræbelser med familievejledning, daginstitutioner, folkeskole o. s. v. ikke har kunnet klare sig, aflønnes på lige fod med kontorbudene i postvæsenet. Der findes inden for børneforsorgen institutionsledere, der aflønnes ringere end skovfogder, der dog kun skal passe træer. Hvis den højtærede minister skulle savne konkrete eksempler på løn-urimeligheder inden for dette vigtige sociale område, kan jeg sige, at der desværre er alt for mange at øse af. Hvad menes der f. eks. om, at man i mere end to år konstituerer en velrenommeret børneforsorgspædagog i en lederstilling i 18. lønningsklasse for derefter at opslå stillingen ledig i 13. lønningsklasse?

Forsorgens problem er i øjeblikket ikke, at der i hele forsorgen under ét er mangel på pladser, men at de ledige pladser udelukkende findes inden for kategorien almindelige børnehjem; jeg taler her, som det kan forstås, om den værnende forsorg. Disse børnehjem kan allerede mærke følgerne af familievejledningen og af den forebyggende børneforsorg, idet der, som det er nævnt flere gange fra denne talerstol, er

en nedgang i antallet af anbringelser. Her-til kommer, at disse institutioner i stort omfang hører til dem, der har helt urimelige bygningsmæssige rammer, hvorfor man her kun glæder sig over den ringere belægning; men der er brug for oprettelse af et endog meget stort antal institutioner som observations- og behandlingshjem, til hvilke der i øjeblikket er ventetider på indtil flere år. Derom vil jeg sige, at når et barn, det være sig en dreng eller pige, bliver undersøgt eller testet og man finder en skade hos barnet og indstiller det til optagelse på et behandlingshjem, hvor der er mulighed for at få fjernet denne skade, er det meget uheldigt, at der kan gå flere år, inden barnet kommer til behandling. For det er jo givet, at i disse år bliver skaden større, den vokser, den sætter sig mere fast, det bliver vanskeligere at fjerne den — i hvert tilfælde tager det længere tid — og i adskillige tilfælde vil det slet ikke være muligt; og derefter er sådan et barn jo dømt til en trist og grå fremtid — det kan være enten i fængsler eller på anstalter.

De institutioner, jeg her har omtalt, må placeres i umiddelbar nærhed af København og andre store byer, hvorfra hovedparten af deres klientel stammer, og oprettelsen af dem må ske snart.

Må jeg spørge, hvad den højtærede minister agter at gøre, for at også 12-årige kan blive anbragt på disse behandlingshjem. Som det er nu, afvises de totalt, fordi man ikke har plads, og man regner med, at de er vanskeligere at helbrede end de mindre-årige.

Jeg er vidende om, at den højtærede minister har nedsat et udvalg, der skal koordinere indsatsen for børn og unge, som er i psykisk nød, og det synes jeg er godt; men jeg undrer mig lidt over, at sagkundskaben ikke i nødvendigt omfang er repræsenteret i dette udvalg, idet nemlig medarbejderne inden for den værnende forsorg ikke er inddraget i arbejdet, skønt de har daglige erfaringer med hensyn til behandling af disse børn i psykisk nød. Skal det tages som udtryk for, at man ikke tillægger udvalgets arbejde betydning, måske under henvisning til, at problemet er velbehandlet i ungdomskommissionens betænkning fra 1952? Er det meningen, at vi stiler efter realiteter, eller er det meningen, at der trods den rigdom,

[Vivike.]

samfundet er inde i, skal gå en meget lang periode, hvor man fortsat opbevarer og lapper i stedet for virkelig at behandle?

Med den nye børneforsorgslov, som alle her i tinget var enige om — den havde fuld tilslutning — mener jeg der er gjort et virkelig godt forsøg på at vinde befolkningens tillid til den hjælp, samfundet er parat til at yde vanskeligt stillede børn og unge, der må tilbringe en del af deres tilværelse uden for deres hjem; men kun hvis lovens rammer udfyldes i overensstemmelse hermed og i overensstemmelse med det, jeg her har fremdraget, kan man fastholde og udbygge denne tillid, og vi har ikke råd til at sætte den over styr.

Albertsen: Jeg har den samme opfattelse, som mange talere har givet udtryk for i dag, at det er nyttigt og gavnligt, at en debat finder sted på grundlag af den udmærkede redegørelse, som den højtærede socialminister har givet os.

Jeg synes også, det har været en glæde at høre den tone, der er gået igennem alle de indlæg, der er præsteret her i dag. Det er jo den tone, som almindeligvis præger debatterne i forbindelse med de forskellige socialpolitiske fremstød, der er foretaget i de seneste år; det gælder ikke mindst det område, som jeg vil gøre nogle bemærkninger om. Når der har været tale om lovforslag, der har med særfor sorgen at gøre, har der jo faktisk kunnet konstateres en bred enighed, og det er klart, at det for administrationen er en glædelig ting; det betyder en stor styrke for forsorgen, og det betyder en stor styrke for den højtærede socialminister, når han kan påregne almindelig tilslutning til sit initiativ til på mange områder at få særfor sorgen, herunder ikke mindst åndssvagefor sorgen, bragt op på et tilfredsstillende stade.

Det kan stadig tiltrænges, for uanset mange betydningsfulde nydannelser og store bevillinger er der meget lang vej igen, før den u-landsfornemmelse, der har været gældende inden for specielt åndssvagefor sorgen, helt er fjernet. Det kan også i høj grad tiltrænges, når den højtærede socialminister skal forhandle med sine ministerkolleger om øgede bevillinger og bedre normeringer, forhandlinger, hvor ministeriets økonomi-

udvalg og særlig de højtærede ministre for finanserne og økonomien kommer ind i billedet. Men det ville vel også gavne disse forhandlinger og de forskellige initiativer, hvis den brede enighed og tilslutning, som lovene om særfor sorg får, udtrykkelig blev fremhævet, når ellers mange medlemmer af det høje ting fortæller, som nys citeret, om pengene, der har det bedst i borgernes lomme, eller om det ønskelige i at begrænse den stigende offentlige aktivitet. Disse meget generelle betragtninger influerer nødvendigvis også på disse områder og forvolder derved også vanskeligheder for særfor sorgen.

Nu er der lykkeligvis sket meget i de seneste år. For en halv snes år siden androg udgifterne til åndssvagefor sorgen kun 4,23 pct. af arbejds- og socialministeriets budget. I det sidste budget, for 1965-66, er de steget til næsten 7 pct., nøjagtig 6,89 pct. I procent af statens samlede drifts- og anlægsudgifter var de i 1953-54 1,16 pct., og i 1965-66 var de steget til 1,83 pct. Der er altså tale om en betydelig og en glædelig vækst.

Alligevel har denne forsgsgren mærket nedskæringer på sine driftsforslag. For 1966-67 er jeg bekendt med, at statens åndssvagefor sorg havde ønsket 20 mill. kr. mere, og for investeringernes vedkommende er der tale om en nedskæring fra 70 til ca. 40 mill. kr. Disse nedskæringer skal i høj grad ses i lyset af opgaven, der ikke alene går ud på at normalisere de åndssvages vilkår mest muligt, men også i høj grad at indhente mange års forsømmelser, nemlig hvor man i mangel af bedre har måttet benytte anstaltsanbringelse.

Da kommissionsarbejdet om åndssvagefor sorgen stod på, opererede man med, at 1-2 pct. af befolkningen ville komme til at høre under denne for sorg. Udgangspunktet var, at man måtte regne med, at de, der havde en intelligenskvotient på under 75, kom ind under denne for sorg. Det viser sig imidlertid, at disse vurderinger ikke helt holder stik. Pr. 1. april i år er det samlede antal, der er inde under åndssvagefor sorgen, 20.459; det er altså et meget lavere tal, kun ca. 1/2 pct., nøjagtig 0,43 pct.

For 100 år siden arbejdede man ud fra en tro på helbredelse af de åndssvage. Senere blev det en ren forsgslineje. Nu

[Albertsen.]

kan man vel karakterisere linjen som en langsigtet normaliseringsproces. Men denne proces kræver ikke alene bedre institutioner og flere og bedre aflønnede medarbejdere, men også helt nye begreber som pensionater, beskyttede værksteder, børnehaver, skoler m. v. Man kan vel sætte, at for sorgen i dag i samarbejde med Landsforeningen til Eynesvages Vel råder over ca. 200 pensionatspladser. Det burde retteligen være 2.000. Antallet af pensionatspladser er ganske vist steget glædeligt i de seneste år, men udviklingen må afgjort karakteriseres som alt for langsom. Førnævnte forening har på fortræffelig måde bidraget til den glædelige udvikling, og jeg ved ikke, om det var en overvejelse værd, om den pågældende forening ved statslig eller kommunal kaution kunne optræde som køber for inden for en rimelig tid at kunne klare den uhyre vigtige opgave at få etableret 90-100 flere pensionater, end vi har i øjeblikket.

Udviklingen inden for den eksterne for- sorg med skoler og værksteder m. v. forårsager, at det internt placerede patient-klientel er langt svagere udrustet og dermed mere krævende, hvad medarbejdere og øvrige faciliteter angår. Det må derfor hilses med glæde, at uddannelsen af medarbejdere er kommet ind i en rigtig ramme med de 2×6 måneders direkte skole og de 27 måneders praktikantuddannelse, der nu finder sted. Men med en sådan uddannelse bag sig er det forståeligt, at plejersker, plejere og afdelingsledere forventer en anden lønmæssig placering end den hidtidige. Det er uholdbart, som også nævnt af det ærede medlem fru Clara Munck, at fastholde den hidtidige lønplacering, når uddannelseskravene er steget fra 150 til 1.500 timer. Det er også uholdbart — som også før nævnt — at løst ansat arbejdskraft uden uddannelse efter overenskomst får 100 kr. mere pr. måned end den uddannede plejer. Det forekommer mig, at ønskerne fra disse medarbejdere er så velmotiverede og problemerne så brændende, at de ikke kan henvises til løsning i den nye lønningskommission. I så fald risikerer sorgen affolkning.

I det hele taget tror jeg, det skal stå klart for alle, at forudsætningen for en

fortsat god udvikling inden for særfor sorgen forudsætter, at medarbejderne har acceptable arbejds- og lønvilkår, derunder også at de årlige normeringsforslag behandles tilfredsstillende. Endnu er normeringsfor- slaget, der skal træde i kraft den 1. april i år, ikke tiltrådt. Det er svært at lave positiv personalepolitik med en god atmo- sfære og med krævende arbejde, når stilling- tagen til arbejdsvilkårene tager urimelig lang tid. Jeg er overbevist om at være enig med den højtærede socialminister, når jeg indtrængende opfordrer den højt- ærede økonomiminister til snarest at få afgjort normeringsforslaget samt få forbed- ret normeringerne for de ansatte.

Også et par ord om særfor sorgen, der har relation til vore nordlige landsdele, Færøerne og Grønland. Der savnes i Grønland en lokal institution. Det er kun de allerdårligste åndssvage fra Grønland, ca. 60 børn, der for tiden er her i Syddanmark på Andersvænge. De øvrige åndssvage grønlændere lukker vi tilsyneladende blot øjnene for. Mon ikke det var rimeligt, at denne lovgivning blev sat i kraft også for Grønland?

Næsten det samme kan siges om ånds- svageloven i relation til Færøerne, selv om der her i forbindelse med bygningen af statshospitalet i Thorshavn vil ske en til- talende og god udvikling.

Der er inden for særfor sorgen sket store fremskridt i de seneste år. Resultatet af den nye lov, som daværende socialminister Julius Bomholt gennemførte, og som siden da er videreført ved en række særlove om centralinstitutioner, skoler m. v., samt den årlige vækst i drift og anlæg har været særdeles glædeligt. Alligevel er det nødven- digt at understrege, at manglerne stadig er store, at mange institutioner er helt utidssvarende, og at hele forsorgscenter- opdelingen med hensyn til linje og indhold slet ikke er dækket ind; det gælder specielt i hovedstadsområdet. I den forbindelse vil jeg gerne rette en tak til repræsentanten for det konservative folkeparti, min kollega i tilsynsrådet for forsorgscentert for Stor- københavn, for de betragtninger, det ærede medlem var inde på. Det er jo rigtigt, at hvis forsorgscentertanken skal udbygges, som det var tilsigtet i loven, forudsætter det et ganske særligt initiativ inden for

[Albertsen.]

dette område. Vi har for nylig i tilsynsrådet taget et sådant initiativ over for de storkøbenhavnske kommuner og bedt dem om at bistå os med disse bestræbelser.

Jeg tror, det i det hele taget ville være nyttigt — i det mindste en overvejelse værd — om alle de, der taler om neddæmpning af den offentlige aktivitet eller besparelser, fik lejlighed til at se på de her nævnte institutioner. Jeg har forstået, at man har overvejet at sende finansudvalget — eller var det det udenrigspolitiske nævn? — til Afrika på studierejse for at se på virkningerne af u-landshjælpen. Det skal jeg ikke tage stilling til, men jeg vil foreslå, at man forinden sender de respektive udvalg, der har med dette arbejde at gøre, og også finansudvalget og andre, der særlig giver sig af med disse ting, på en rundtur til de dårligste af vore særfororgsinstitutioner. Det vil sandsynligvis standse talen om at undlade at øge disse strengt nødvendige statslige initiativer.

Sluttelig vil jeg tillade mig at minde den højtærede socialminister om det spørgsmål, jeg i sommer rejste vedrørende ikke-ånds-svage kriminelles anbringelse under åndssvageforsorgen. Jeg vil gerne henlede ministerens opmærksomhed på problemet. Det må være muligt at få en ordening i dette tilfælde med et andet ministerium, nemlig justitsministeriet, således at de opgaver, der her er pålagt åndssvageforsorgen, bliver placeret, hvor de rettelig hører hjemme, nemlig under justitsministeriet.

Må jeg i øvrigt om en anden del inden for særfororgen, nemlig blindeforsorgen, pege på det problem, der tid efter anden møder én, når man træffer forældre, der har blinde børn, nemlig kravet om „skolepligt“, som man vistnok af og til har håndhævet lidt rigoristisk. Burde det ikke snarere hedde „undervisningspligt“ — således at forstå, at denne undervisning med statstøtte ikke kun kan foregå på en institution? Administrationen af denne bestemmelse giver ofte anledning til menneskelige tragedier. Var det ikke muligt på dette punkt at få en mere smidig administration, således at man kunne tilgodese forældrenes ønske om at bevare børnene i hjemmet, men med pligt til forsvarlig undervisning?

Chr. Madsen: Jeg ved godt, det er dristigt af mig at minde folketingets medlemmer om, hvad der står i grundloven; men jeg gør det alligevel. I § 1 står der som bekendt:

„Denne grundlov gælder for alle dele af Danmarks Rige.“

Og i § 75, stk. 2, hedder det:

„Den, der ikke selv kan ernære sig eller sine, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, er berettiget til hjælp af det offentlige ...“

Jeg nævner dette, fordi der forleden aften var en fjernsynsudsendelse om forholdene i Grønland. Det var meget forstemmende at se på — ja, det var rent ud sagt noget svineri. Det høje ting vedtager love om social forsorg, men næsten uden undtagelse står der i disse love: denne lov gælder ikke for Grønland. Jeg har talt om det nogle gange. Jeg forstår ikke, hvorfor man ikke kan komme så vidt, at man kan dække dette område af Danmarks rige med en ordentlig sociallov.

I øvrigt angående socialministerens redegørelse: jeg synes, den var sympatisk; den gav udtryk for en god vilje. Den højtærede socialminister siger: vi skal se længere frem, end vi er vant til. Og videre: vi skal langt videre ad disse veje.

Men så siger han: på lidt kortere sigt er vi imidlertid hæmmet af de herskende økonomiske forhold. Ja, det kan vel oversættes til noget andet. Man kan vel sige: for nærværende er det sådan, at man ikke kan komme videre, fordi der er politiske kræfter i det høje ting, der ikke vil videre med hensyn til en omfordeling af indtægterne, hvorved den offentlige sektor kunne få tilstrækkelige midler til, at der kan leves op til den socialpolitiske målsætning. Det er jo ikke alene et spørgsmål om følelser og sympati. Følelser og sympati alene kan ikke ændre forholdene; man må i første række finde ud af, at der skal kontanter til. Og gør vi det? Hvordan finder vi ud af det?

Nu har den højtærede socialminister i sin redegørelse nævnt nogle store tal. Jeg ved ikke, om disse store tal bliver nævnt bare for at forskrække folk. Det tror jeg nu ikke, men store tal forskrækker jo altid. Når man nævner tal, kan man imidlertid ikke lægge betydning i selve tallene. Hvordan har vi det? Hvordan måler vi selv, når vi synes,

[Chr. Madsen.]

vi har det godt? Ja, så ser vi på naboen: hvordan har han det? Vi spejler os i andres tilværelse for at finde ud af, om vi har det bedre end de pågældende, og når vi så finder ud af, at vi har det noget bedre, så er der måske nogle af familiemedlemmerne, der siger: vi har det godt.

Vi bliver vel også nødt til at spejle os i en hel del ting, hvis vi virkelig skal finde ud af, om vi bruger det nødvendige inden for den sociale sektor, det, som man kan sige er i overensstemmelse med en målsætning. Statistikken er desværre ikke ført tilstrækkelig langt frem til, at man kan følge situationen op til 1965, og der er ingen, som på dette område giver sig af med at skønne over, hvordan det vil komme til at ligge i 1966, 1967 og 1968. Det gør man jo i andre tilfælde, når man skal bedømme en udvikling — det gælder i særdeleshed det økonomiske råds skøn og bedømmelse af udviklingen fremover. I dette råd er man ikke bange for at kaste blikket ind over årene 1966, 1967 og længere frem.

Men når det gælder den sociale forsyning, kan man med de tal, der foreligger, ikke komme længere end til 1963. I årene 1961, 1962 og 1963 har vi til folkepension og invalidepension alene ofret omkring 3 pct. af bruttonationalindkomsten — der har ikke været synderlig store afvigelser fra år til år. Hvis det nu ligger sådan, at man i 1965 og i 1966 ofrer den samme procentdel uden nogen større afvigelse, hvad er der så sket? Ja, så er der jo kun sket det, at vi har fulgt med — ikke andet — fulgt med i den almindelige velstandstigning.

Den højtærede socialminister har ikke været inde på disse problemer, men det ville da være meget værdifuldt for hele Folketinget, om man vidste en del om, hvordan det ligger. Hvor meget ofrer vi? Hvor meget ofrer vi i forhold til det, der samlet indtjenes her i landet? Vi har et andet sammenligningsgrundlag, nemlig den samnordiske statistik, hvor man har opgjort de forskellige sociale udgifter i procent af

bruttonationalindtægten og nettonationalindtægten. Jeg er klar over, at i de to udtryk ligger der en hel del andre problemer, men jeg betragter kun disse beregningsfaktorer som et måleapparat, der kan bruges. Og dér viser det sig jo, at vi i forhold til Norge og Sverige — de lande, vi gerne vil sammenlignes med, de lande, vi gerne vil spejle os i — knap nok følger med. Vi har haft en periode fra 1958 til 1960, hvor vi procentmæssigt var bag efter de øvrige lande. Danmark var i 1958 på 13,6 pct., og så faldt procenten til 12,7, men steg i 1962 til 13,9 og er nu i 1963 14,4 pct. af nettonationalindtægten. Nordmændene ligger ligeledes på 14,4 pct. og svenskerne på 16,1 pct. Men de tal går kun til 1963, og vi mangler tal, så vi kan se, hvordan situationen er i dag.

Når den højtærede socialminister og andre siger, at på grund af de økonomiske vanskeligheder kan man ikke komme videre i øjeblikket, betragter jeg det som et udtryk, der ikke har grund i virkeligheden, ikke har bund i nogen som helst beregninger og ikke har bund i nogen som helst målsætning. Jeg vil endda gå så vidt, at jeg vil sige, den højtærede socialminister er miljøskadet, fordi han i det høje ting gang på gang hører fra venstre og de konservative, at vi har store økonomiske vanskeligheder. Disse store økonomiske vanskeligheder præger os alle sammen herinde, sådan at vi næsten ikke kan sige noget om den politiske situation og andre ting, uden at det skal indflettes, at vi har store økonomiske vanskeligheder.

Svenskerne er altså et par procent længere fremme inden for det sociale område, end vi er. De er såmænd på 16,1 pct. mod vore 14,4 pct. Når man åbner en svensk avis, har man i mange år slet ikke set det udtryk, at landet er stedt i store økonomiske vanskeligheder, så at man ikke har råd til hverken det ene eller det andet. Man har heller ikke set i de svenske aviser, at svenskerne ikke kan foretage sig noget på det sociale og mange andre af de om-

[Chr. Madsen.]

råder, vi beskæftiger os med, uden at bruge den vending, at det kan ikke lade sig gøre af hensyn til konkurrencen; altså går jeg ud fra, at derovre kan man overkomme sociale fremskridt og mange andre fremskridt samtidig med at klare sig udmærket i verdenskonkurrencen og se nogenlunde roligt på landets økonomiske situation.

Derimod er det modsatte tilfældet i Danmark. Vi har hørt i de sidste dage i det høje folketing, at venstre og de konservative har bombarderet os med udtalelser i tide og utide om, at vi har ikke råd til noget som helst, slet ikke råd til det, der skal ofres inden for den sociale sektor. Det er meget forstemmende for os, at vi er i en sådan situation, og jeg tror, mange her i folketinget mere eller mindre er miljøskadet af denne tale.

Jeg vil henstille til den højtærede socialminister, når der afgives redegørelser, og når der fremsættes lovforslag om sociale forbedringer, om vi så ikke, hver gang der kommer noget nævneværdigt frem, kan få noget at vide om, hvordan det i grunden forholder sig til vor samlede indtægt. Kommer vi fremad, eller bliver vi bare stående på samme sted? Er det en gevinst? Haler vi ind på målet, eller hvordan ligger det i en større sammenhæng? Når vi til eksempel får lovforslag frem om forhøjelse af invalide- og folkepensionen, ved vi kun, at det indeholder så og så mange penge pr. måned til pensionisterne, men vi aner ikke noget om, hvor langt de kommer fremad, og slet ikke noget om, hvor meget vi kommer frem i forhold til de lande, vi gerne vil sammenlignes med.

Et andet spørgsmål til socialministeren er dette: hvordan har socialministeren tænkt sig at styre fremad til 1970 og efter 1970 med hensyn til pensionslovgivningen her i landet? Nu ved jeg udmærket godt, at socialministeren let kan henvise til, at der sidder så og så mange kommissioner, der planlægger og bearbejder og spekulerer på, hvordan man skal klare sagerne. Men det er jo ikke nok, for kravene vil melde sig før 1970 med hensyn til de mange, der kun har pensionen at leve af; denne pension skal forhøjes og indarbejdes i det, der er vedtaget her i folketinget: at folkepensionen udgår til alle uanset indtægt efter 1970.

Hvordan vil socialministeren styre igen-

nem det virvar? Vi har jo for det første folkepensionister, og det er den langt overvejende del af pensionisterne her i landet, der kun har grundpensionen at leve af. Dertil kommer folkepensionister, der får pension fra ATP, og desuden forskellige private pensionister, der efterhånden får større tilladelse til indtægter ved siden af pensionen, og som fra 1970 kan få fuld pension, uanset hvad de tjener. Endelig får vi tjenestemandene — det er ganske vist ikke socialministerens område — med ATP-pension. Jeg ved ikke, om socialministeren kan fremkomme med nogle tanker om disse problemer. Jeg ved ikke, om socialministeren kan klare det.

Jeg ved heller ikke, om socialministeren kan få indpasset i en målsætning, hvor meget der fremover skal bruges til folkepension, og jeg ved heller ikke, om socialministeren har gjort sig nogle tanker om, at i den situation, som vi just er i, hvor man taler så meget om, at man skal have mere opsparring, om socialministeren og regeringen har tænkt på, at det var en nærliggende mulighed at forhøje ATP-bidragene, som ifølge lov ydes af arbejdsgivere og arbejdere. Jeg tænker ikke på, at arbejderne skal bebyrdes med større bidrag. Jeg tænker mere på, at arbejdsgiverne skulle betale hele bidraget og måske skulle betale i forhold til, hvad arbejdsgivere i Sverige til eksempel betaler til ATP. For det viser sig jo — jeg tror, det er rigtigt — at i kraft af fondsdannelserne, som man har i Sverige, de mægtige formuer, der skabes som konkurrenter til private formuer og som konkurrenter til banker og forsikringsselskaber, har man dér løst en lang række problemer, som vi ikke kan løse i vort land.

Lad mig bare nævne boligbyggeriet. I øjeblikket bygger man billigere lejligheder i Stockholm, end man bygger i København. Det har aldrig nogen sinde været tilfældet i den skrevne histories tid, men det sker altså i øjeblikket. En af årsagerne til, at man kan gøre det, og at man kan bygge så meget, er antagelig ATP-fondsdannelsen. Jeg synes, det er mærkeligt, at regeringen, der somme tider er i vanskeligheder med at finde frem til, hvad den nu skal foreslå for at få større opsparring i gang, ikke for længst har fundet ud af, at der var store muligheder over ATP-lovgivningen.

[Chr. Madsen.]

Man kunne jo forhøje arbejdsgivernes bidrag betydeligt, uden at der skete noget nævneværdigt for arbejdsgiverne. Jeg ved godt, at venstre og de konservative vil sige, at det er helt tåbeligt; men for at gå let hen over det må jeg sige, at når svenske arbejdsgivere kan yde betydelig mere i ATP-bidrag og alligevel deltage i verdenskonkurrencen måske bedre end danske arbejdsgivere, så må der deri ligge, at man også let kunne gøre det på denne side af Sundet.

Det var nogle enkelte spørgsmål, som jeg gerne ville have den højtærede socialminister til at give nogle oplysninger om i denne vigtige debat, som jo i realiteten går ud på at få fastslået, hvilken målsætning vi skal have fremover med hensyn til den sociale sektor.

Socialministeren (*Bundvad*): Jeg takker samtlige ordførere — jeg havde nær sagt de mange ordførere, men det har jeg naturligvis ikke lov til at sige, for det er glædeligt, at man i så høj grad har interesseret sig for det sociale budget. Jeg har også grund til at takke for det, som jeg vist godt kan kalde principielt velvillig indstilling over for hele det sociale felt. Selv om man nok kan have sine kritiske bemærkninger til punkter her og dér, går der dog igennem de taler, der er holdt, en almindelig forståelse for de sociale problemer.

Jeg vil i det efterfølgende så godt, som det er muligt i den tid, der nu er til rådighed, prøve at svare på noget af det, som er rejst i diskussionen.

Jeg vil begynde med debatten i forgårs, hvor de ærede medlemmer hr. Damsgaard, hr. Thestrup og fru Grethe Philip rejste det spørgsmål, om de sociale administrationsudgifter ikke var alt for store. Det ærede medlem hr. Asger Jensen har været inde på det samme spørgsmål i dag. Det ærede medlem hr. Damsgaard pegede på, at administrationen i finansåret 1964-65 havde kostet 497 mill. kr. i lønudgifter eller næsten en halv milliard kroner, og udtrykte sin store forbavselse herover og bad mig om en kommentar.

Jeg kan forsikre det ærede medlem om, at min forundring var lige så stor som det ærede medlems. Jeg kunne ikke kende

tallet og kunne ikke erkende, at vore administrationsudgifter skulle være kommet op i en sådan højde. Jeg kan da også berolige det ærede medlem og andre med, at tallene ikke passer. Jeg ved godt, at det ærede medlem er undskyldt i sin fejltagelse, idet det ærede medlem har sin viden fra den oversigt over statsfinanserne, som det økonomiske sekretariat har udgivet i november måned i år. Dér står nemlig — jeg henviser til tabellen side 26 — lønudgifterne inden for det sociale udgiftsområde i 1964-65 opført med 94 mill. kr. for tjenestemandslønninger og anden løn med 403 mill. kr. eller, som det ærede medlem oplyste, i alt 497 mill. kr.

Der er imidlertid tale om en rubricering, der går helt på tværs af systemet. Man har i oversigten taget hele sundhedsvæsenet, f. eks. statshospitaler, seruminstitutet m. v., med under sociale udgifter. Socialministeriets og dets mange institutioners lønudgifter var i finansåret 1964-65 239,2 mill. kr., og deraf var 22,6 mill. kr. tjenestemandslønninger, og så må man endda huske, at arbejdsministeriets lønninger, der jo er koblet sammen med socialministeriets lønninger på § 15 A., må fradrages. Vore egne lønudgifter vil for det kommende år, det, vi taler om nu, beløbe sig til 350 mill. kr.

Der er altså tale om et beløb, der er betydelig lavere, end det ærede medlem antager. Alligevel drejer det sig om mange penge, og jeg skal heller ikke skjule, at der under børneforsorgen, i de tilskud, der ydes til daginstitutioner og procenttilskudsdekkede børne- og ungdomshjem, gemmer sig yderligere millionbeløb til lønninger, men beløb, som det økonomiske sekretariat ikke har medtaget i sine beregninger.

Lad mig med disse sidste beløb som udgangspunkt sige, at de lønbeløb, jeg har nævnt, jo langtfra er ensbetydende med administrationsudgifter. Således er 90 pct. af de af børneforsorgens lønudgifter, som fremgår af finanslovsforslaget, pædagogiske behandlingsudgifter; det vil sige, at over 30 mill. kr. må holdes uden for administrationsudgifterne. Det samme gør sig gældende inden for særfor sorgen, hvor ca. 25 mill. kr. af en samlet lønudgift på 241 mill. kr. går til administration, medens hele resten af beløbet går til personalet, der udelukkende

[Socialministeren.]

beskæftiger sig med pædagogiske og behandlingsmæssige problemer, og så er de 25 mill. kr. endda beregnet højt, idet bl. a. alle forstanderlønningerne er beregnet som administrationsudgifter, uagtet forstandernes opgaver i vidt omfang er af pædagogisk art. Så meget om de såkaldte administrationsudgifter, som var ansat til de 497 mill. kr.

De ærede medlemmer hr. Thestrup og fru Grethe Philip beskæftigede sig også med spørgsmålet om rationalisering af administrationen, og jeg må for mit eget vedkommende sige, at jeg er yderst stemt for en undersøgelse af, om vi arbejder tilstrækkelig effektivt. Udviklingen inden for den sociale sektors forskellige områder er i de senere år foregået i stærkt tempo med sigte på at forbedre de sociale vilkår og vor service over for borgerne. Det er klart, at der under en så stærk udvikling af enkeltområderne er fare for, at udbygningen ikke bliver tilstrækkelig hensigtsmæssig set ud fra et administrativt rationaliseringshensyn. Fra socialministeriets side har vi til stadighed været opmærksom på dette og har tilstræbt den størst mulige koordinering, men det kan ikke udelukkes, at der ved en samlet gennemgang af hele socialområdets administration kan findes yderligere muligheder for rationalisering. Det er bl. a. på baggrund af dette, at vi i regeringen lægger den største vægt på de overvejelser, der foregår i sociallovskommissionen, som bl. a. som sin vigtigste opgave har fået pålagt at foretage en undersøgelse af mulighederne for en forenkling og effektivisering af den sociale administration. Dette gælder såvel den administration, der er henlagt til offentlige organer, som den del, der udøves på områder, der er lovbundne, og hvortil der ydes offentlige tilskud. Men vi sidder ikke passivt og venter på kommissionens resultat ad åre.

Administrationsudvalget har i sin betænkning af 16. december 1964 gennemgået hele socialministeriets område og har i betænkningen foreslået forskellige ændringer vedrørende selve ministeriets opbygning. Det har bl. a. foreslået særforsorgsdirektørstillingen nedlagt. Dette er sket. Samtidig er ikke-ministerielle opgaver foreslået decentraliseret til et direktorat, til hvilket henlægges revaliderings- og særforsorgsop-

gaver, som i øjeblikket varetages af andre institutioner under socialministeriets område. Vi arbejder i øjeblikket på at føre administrationsudvalgets forslag ud i livet, og administrationsudvalgets sekretariat har lovet at ville medvirke ved tilrettelæggelsen af arbejdet i dette nye direktorat, så vi får det rigtige startgrundlag.

Forvaltningsnævnets sekretariat har allerede gennemgået administrationen i direktoratet for sygekassevæsenet og i direktoratet for ulykkesforsikringen, og det er ved at afslutte en tilsvarende gennemgang af administrationen inden for åndssvageforsorgen.

Endelig kan jeg oplyse, at administrationsrådets sekretariat i øjeblikket er i gang med invalideforsikringsrettens administration.

Sideløbende med den almindelige sociale udvikling søger vi at forenkle og rationalisere vor administration, og vi vil være tilfreds med den støtte, vi kan få fra de forskellige organer.

Det ærede medlem hr. Niels Mørk stillede mig det spørgsmål, om der kan siges noget om, hvornår det ekspertudvalg, der behandler fradragsreglerne, kan forventes at være færdig med sit arbejde, og det ærede medlem hr. Søren Andersen spurgte mig, om udvalget var nedsat, eller hvordan det gik. Jeg kan altså oplyse, at arbejdet er i gang. Det er ikke sådan, at udvalget har fået som kommissorium at søge fradragsreglerne ophævet. Det, der var enighed om i udvalget i sin tid, var, at vi skulle nedsætte et udvalg, der skulle søge at forenkle og lempe disse regler. Udvalget er i gang med at bearbejde den foreliggende statistik og indsamle nyt materiale, og det er derfor for tidligt at sige, hvornår dets arbejde kan afsluttes.

Når det ærede medlem i denne forbindelse taler om, at fradragsreglerne i relation til folkepensionen i løbet af få år bliver afskaffet, er det jo rigtigt, for så vidt angår de 67-årige; for folkepensionister under 67 år, for enkepensionister og for invalidepensionister bevares fradragsreglerne.

Med hensyn til invalidepensionisterne vil jeg gerne som svar til flere, der har været inde på spørgsmålet om fradragsreglerne, pege på, at indtægtsreguleringen for invalidepensionister alene går på grundbeløbet.

[Socialministeren.]

Derimod ydes de nye bestanddele af pensionen, d. v. s. invaliditetsbeløbet og erhvervsudygtighedsbeløbet, uden hensyn til indtægt. Dette betyder, at de hårdtest ramte invalidepensionister har sikkerhed for uden hensyn til anden indkomst, også hustrus indkomst, at bevare et beløb, der svarer til den fulde folkepension. Det tror jeg man har overset ved de bemærkninger, der er gjort her i dag.

Tænker man sig, at man ville gå videre og f. eks. gennemføre den fulde folkepension for de 67-årige og gøre det med ét slag, altså ikke gradvis indtil 1970, men f. eks. fra den 1. april 1966, så ville vi derved få en merudgift på 220 mill. kr. Hvis vi tænker os at ophæve alle fradragsregler for dem, der oppebærer pension, enten folkepension, invalidepension eller enkepension — flere talere har jo kredset om dette at bringe folk i nærheden af arbejdsmarkedet så lempeligt som muligt — så skal jeg gøre opmærksom på, at vi må afsætte yderligere 200 mill. kr. til dette formål.

Det ærede medlem hr. Søren Andersen spurgte, om jeg kunne sige noget om, hvordan det gik med tjenestemandspensionerne i relation til den fulde folkepension. Dette spørgsmål har først været behandlet i et ekspertudvalg, som er kommet med et grundmateriale; det er så henvist til det særlige udvalg, som det ærede medlem selv nævnte var nedsat, og det er mig bekendt, at dette udvalg skal have møde en af dagene, og dér er de politiske partier jo repræsenteret.

Med hensyn til tillægspensionsudvalgets arbejde er jeg enig med det ærede medlem hr. Søren Andersen i, at vi må tilstræbe en ordening, som ikke alene omfatter lønmodtagerne, men hele befolkningen, som en overbygning på folkepensionen. Pensionsudvalget har fået som opgave at beregne en overbygning på folkepensionen, hvilende på forsikringsmæssige principper, men således at det samlede pensionsresultat kommer til at stå i et rimeligt forhold til den indkomst, man har haft i sine aktive år. Det er opgaven. Med hensyn til, hvor langt man er kommet, kan jeg kun sige, at nu har vi jo efter ønske fra folketinget valgt politiske repræsentanter ind i dette udvalg, og det skal vel sådan set begynde forfra; jeg har

en formodning om, at man snart skal begynde på en generaldebat, som man måske har været igennem én gang, men det er der ikke noget at gøre ved; der er spildt nogen tid — undskyld, der er gået noget mere tid ved, at man har fået politikerne med, men vi håber på, at arbejdet kan fremskyndes.

Det ærede medlem hr. Asger Jensen var inde på en omtale af administrationen og dens rationalisering; jeg er helt enig i, at vi skal effektivisere så meget, som vi kan. Jeg er også enig i, at vi skal tage den nye teknik, også den elektriske teknik, i brug, hvis det er ønskeligt. Man kan jo godt fantasere sig til, at kommissionen når frem til ensartede satser på en lang række områder, og at man derefter kan foretage udbetalingen efter beregning ved hulkort og efter postgirosystemet; men vi skal ikke gå og tro på, at vi kan styre en fornuftig socialpolitik over hulkort. Dem kan vi anvende ved udbetalingen, men den fornødne hensyntagen til det enkelte menneske, dets sorger og dets bekymringer, og den hjælp og rådgivning, det skal have, ydes ikke ved hjælp af hulkort. Der kan ligge en rationalisering i den tekniske side af sagen, men i den menneskelige side af den mangler vi meget endnu med hensyn til udbygning, forebyggelse og rådgivning, hvad også det ærede medlem hr. P. E. Eriksen i høj grad var inde på.

Jeg vil gerne have dette sagt, for vi må ikke tro, at vi kan bringe administrationsomkostningerne væsentligt ned ved at lave hulkort; vi skal tværtimod indstille os på, at rådgivningen og det forebyggende arbejde vil stille os over for nye udgifter både til institutioner og til personale, til veluddannet personale.

Det ærede medlem hr. Søren Andersen var inde på spørgsmålet om pensionstillægget og dets beregning med fradragsregler i relation til en mulig arbejdsindkomst, og det ærede medlem hr. Asger Jensen gik et skridt videre og sagde, det burde indregnes i grundbeløbet. Jeg ved ikke, om man rigtig har tænkt over det, for det, der var meningen, da vi lavde pensionstillægget, var at give et særligt tillæg som dækning for efterslæb til de pensionister, som kun havde deres pension at leve af. Det var det, vi gennemførte. Nu har vi altså foreløbig besvær med nogle fradragsregler, og af den grund

[Socialministeren.]

vil man så have dette lavtlønstillæg, som jeg vil kalde det, til at folde sig ud for alle pensionister, uanset hvilken status de har økonomisk set. Det tror jeg ikke vil være rigtigt. Jeg tror, vi må holde på, at dette tillæg er et tillæg for de pensionister, som kun har pensionen at leve af.

Det ærede medlem hr. Chr. Madsen spørger efter målsigtet for pensionen: hvor vil man havne, hvad tænker man på o. s. v.? Jeg kan sige, at vi har disse forskellige udvalg i gang med at opbygge et systematisk pensionssystem, men ved siden af må vi jo, så vidt det er gørligt, lade pensionerne følge den almindelige velstandsudvikling i samfundet. For det kan vel ikke tænkes, at for alle andre grupper i landet — det være sig arbejdere eller tjenestemænd eller andre — stiger velstanden, men pensionsgruppen skal stå tilbage. Det tror jeg heller ikke folket vil indstille sig på, så vi må nok hellere styre efter det sigte.

Hvad angår sammenligningen med de andre nordiske lande, hvor højt vi står i forhold til nationalproduktet eller andre faktorer, kan jeg sige, at det svinger jo i høj grad efter de opgaver, man tager op i de enkelte lande fra år til år. Når Norge har en ganske særlig kraftig stigning, beror det bl. a. på, at Norge i en lang række år har været bag efter Sverige og Danmark og derfor rykker op, når vi regner det om i procenter.

Det ærede medlem hr. Niels Mørk var inde på korttidsforsikringerne og omtalte en harmonisering af disse, sygeforsikring og arbejdsledselsforsikring og ulykkesforsikring. Jeg kan sige, at jeg er meget lydhør over for det. Det er jo overladt til socialreformkommissionen at se på det spørgsmål, og da flere af dem, der har været inde på denne harmonisering, er medlemmer af kommissionen, vil jeg sige: god vind, kil på, og lad os se, om ikke vi kan harmonisere dér og dermed også på det felt spare i administration.

Det ærede medlem nævnte procentsatserne for korttidsydelse. Jeg synes, vi skal understrege, at de satser, der blev nævnt her, er fra den 1. april 1965, men at de for sygeforsikringens vedkommende fra den 1. april 1966 forhøjes fra 26 kr. til 33 kr.

En del ordførere har været inde på spørgs-

målet om børneforsorgen. Jeg vil gerne om dette sige noget generelt. Efter det, jeg hører fra diskussionsmøder landet over, i radioen og også her i dag, er det, ligesom man forudsætter, at den nye lov om børne- og ungdomsforsorg, vi vedtog med virkning fra den 1. april i år, skulle kunne ligge færdigudbygget i dette finanslovsforslag. Det er en rammelov, og på samme måde, som vi må sige, at familievejledningen med dens forebyggende arbejde skal have tid til at udvikle sig, på samme måde må vi have lov til at sige, at loven om børne- og ungdomsforsorg må gro i takt med vore muligheder; det gælder vore økonomiske muligheder, det gælder vore tekniske muligheder og vore normeringsmuligheder. Det gælder også mulighederne med hensyn til personale og sammenholdt med det også i høj grad uddannelsesmulighederne for det personale, vi skal bruge. Så jeg er altså nødt til at sige, at på samme måde, som folkeskoleloven er en rammelov fra 1958, og den er mig bekendt ikke fyldt ud endnu, og åndssvage-loven er en rammelov fra 1959 — for denne lovs vedkommende har man i dag stået og beklaget sig over, at det ikke går stærkt nok, samtidig med at man erkender, at der dog er sket ganske betydelige fremskridt — på samme måde er børne- og ungdomsforsorgsloven en rammelov, som vi må udbygge i takt med vore muligheder.

Det skal siges generelt, og når det er sagt generelt, vil jeg gerne oplyse, at vi har nogle personaleproblemer, som er opstået bl. a. derved, at antallet af børn og unge, der skulle under forsorg, er færre, men procenten af de vanskelige er større. Det ligger i sagens natur, at når hele det forebyggende arbejde med børnehaver, ungdomsklubber, fritidsklubber, familievejledning o. s. v. tager sig af så og så mange, som rent faktisk reddes fra institutioner, så må de unge, som det offentlige må tage sig af, være tilsvarende lidt vanskeligere. Det fører igen med sig, at vi ikke kan køre på en gammel opbevaringslinje med hensyn til disse børn og unge; der må en udrensning af vore institutioner til, så de bygges op og forbedres til en moderne forsorg. Endvidere må den uddannelse af medarbejderne, som det ærede medlem hr. Søren Andersen særlig spurgte om, være i orden, og så må vi have behandlingslinjen ført igennem. Det er det, vi må stræbe efter,

[Socialministeren.]

før vi kan udbygge loven fuldstændigt. For det er klart, at medarbejderne sådan set kommer i klemme her, fordi man stiller større og større krav til dem, som de måske i mindre grad har chance for at leve op til; i hvert fald føler de sig presset, fordi man venter mere af dem, end de kan leve op til, også på grund af institutionernes hele situation. Derfor skal vi gøre, hvad vi kan for at hjælpe dem til rette med i forhandling med økonomiministeriet at skaffe den normering og de lønninger frem, som er rimelige, og så i øvrigt sørge for at få bygget så meget, som det er forsvarligt inden for de rammer, vi nu engang har.

Jeg er opmærksom på, ligesom det ærede medlem hr. Søren Andersen, at der ligger et særligt problem for de 13-15-årige, en forskydning i ungdomskriminaliteten fra de 15-18-årige nedefter, og det medfører, at en del hjem, som tidligere var indstillet på at være ungdomshjem, nu må omstilles til skolehjem. Det betyder så igen, at disse institutioner må følge med folkeskolens krav ikke alene til 7. klasse, men også til 8., 9. og 10. klasse, og det skaber en lang række vanskeligheder for de pågældende hjem.

Der er i forbindelse med det forebyggende arbejde spurgt, om vi vinder ind på mangelen på børnehavpladser gennem de 3.000 nye pladser, som jeg har omtalt i redegørelsen. Vi vinder noget mere bl. a. over ombygninger, men jeg må indrømme, at det ikke mere end slæber med. Vi skal bygge ret kraftigt i de kommende år, og hvis husmødrene i stigende grad, som der synes at være tendens til, går ud på arbejdsmarkedet og venter, at der skal være plads til deres børn i børnehaver og på vuggestuer, så skaber det større problemer for os. Derfor sætter vi meget ind på typebyggeriet. Det kan godt være, at vi ikke har fået en flyvende start, men vi må arbejde med det videre og videre, for der ligger utvivlsomt muligheder for os her for at spare en hel masse af den administration, som det ærede medlem fru Clara Munck omtalte, gøre det hurtigere og forhåbentlig også gøre det billigere. Men vi har ikke tabt modet, fordi vi har fået en enkelt en på snuden. Vi går videre, for vi skal kunne løse det problem.

Spørgsmålet om plejehjemmene blev

nævnt, og jeg synes, jeg herom vil give den oplysning, fordi det tidligere har været diskuteret, at vi har igen spurgt direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, hvordan det går med den gruppe børn, man har kaldt de glemte børn. Sidst, vi fik oplysninger derom, var tallene gået ned, men de sidste oplysninger, vi har, er fra den 17. maj, og da havde vi 240, som ikke havde rimelig forbindelse med deres hjem; der var 149 af dem, som ikke egnede sig til pleje. Vi har bedt direktoratet om igen at se på sagen, fordi vi finder det mindre rimeligt, at børn, som egner sig til pleje, ikke kommer ud i familiepleje.

Jeg skylder det ærede medlem hr. Vivike at sige angående det uddannelsesudvalg, vi har nedsat inden for børne- og ungdomsforsorgen og det sociale uddannelsesvæsen i det hele taget, at vi har ikke forbigået specielt sagkyndige, som det ærede medlem sagde. Det, der er sket, er, at vi har udvalgt en række personer, som vi mente i særlig grad kunne tage opgaven op, og det har vi ikke gjort efter den traditionelle fagforeningslinje, men vi har pillet dem ud, som vi mente hurtigt kunne løse denne opgave. Vi har samtidig over for henvendelser fra personaleorganisationerne meddelt dem, at de også vil blive taget med på råd, når deres særlige problemer kommer til bearbejdelse.

Til det ærede medlem fru Clara Munck kan jeg sige, at vi er opmærksom på den langsomme gang i administrationen af byggesagerne. Vi hørte om, at der var 8-9-10 høringer i sådan en sag, så til arbejds-tilsyn og så til sundhedsmyndigheder, så til boligministeriet o. s. v. Indtil for nogle år siden var det sådan, at når en sag kom ind, hørte man først én, og når man havde fået svar fra ham, så hørte man den næste, og sådan blev man ved hele rækken igennem op til 10-12 stykker, og det medførte jo en urimeligt langsommelig behandling. Nu går vi den vej: direktoratet og alle høringer på én gang. For et år siden blev det ordnet sådan, at disse godkendelser ikke mere skulle ind til os i socialministeriet, de afgøres nu i direktoratet. Det, der afgøres hos os, er kvotaen, hvilke hjem der kan komme i gang ud fra den kvota, vi råder over. Det er et ministerielt anliggende, men vi sidder ikke mere i ministeriet og blander os i det tekniske.

[Socialministeren.]

Angående det familiepolitiske, som har været inde i billedet, vil jeg gerne sige, at vi arbejder i socialministeriet med et lovforslag. Det ærede medlem fru Camma Larsen-Ledet var inde på det i relation til oprettelsen af vuggestuer og rejste det spørgsmål, om ikke vi måske kan holde en moder skadesløs et stykke tid og så lade hende være hjemme og passe sit barn, og man kan jo så diskutere, om ikke det måske pædagogisk var bedre. Problemet er altså nu rejst.

Det ærede medlem fru Grethe Philip går videre i nogle betragtninger om moderskabsydelse, erstatning i tilfælde af, at en kvinde må forlade arbejdet, hjælp til enlige mødre og en hel række andre ting. Jeg må have lov at sige, at jeg sad et langt stykke tid og var noget ængstelig for, at det ærede medlem fru Grethe Philip ikke også skulle få sagt enlige fædre, men det kom da langt om længe, for det er, som om dette spørgsmål om den enlige forsørger er blevet gjort til et specielt kvindeproblem, hvad det slet ikke er. Når man kender tingene ude omkring, så ved man, at der også sidder adskillige enlige fædre, som klarer forholdene for deres børn. Men dette forhold har vi taget op, og der kommer et lovforslag fra socialministeriet efter nytår, og da vil jeg mene, det vil være rigtigt, at vi tager en almindelig diskussion om det dels her i salen, dels i det udvalg, der til den tid bliver nedsat.

Med hensyn til mødrehjælpen skal jeg kort sige, at vi har ikke skåret uddannelseshjælpen til mødrene ned; vi har tværtimod sat den op, sidste gang med 19,5 pct. Og så skal jeg sige, at der er ikke nogen begrænsning for den uddannelseshjælp, kommunen kan give til en enlig moder. Der er ingen begrænsning, så det er altså et spørgsmål om forståelse over for den pågældende opgave, og om man kan forvente at få et resultat ud af det, man vil foretage sig. Det er nok de to skøn samtidig, man må udøve.

Hvad særforsorgen angår, har der været mange ønsker fremme i dag. Det er blevet sagt, at der findes grove overbelægnings, og det har jeg selv understreget. Det ærede medlem fru Clara Munck har understreget over for mig, at jeg ikke må glemme, at selv om vi måske har interne pladser nok

i sin helhed, så er Københavnsområdet ikke udbygget.

Det, der lå i min redegørelse, var imidlertid, at vi set under en helhed har det antal interne pladser, vi kan vente at få brug for, men hvis jeg ikke stod her, så ville jeg bande stygt på, at mange af dem er så dårlige, at vi ikke kan være dem bekendt. Der ligger altså her et udbygningsarbejde med den interne forsorg inden for åndssvageforsorgen, og dér vil jeg samtidig nævne personaleproblemet. Ligesom inden for børneforsorgen er der her et område, hvor vi stiller stadig større krav til personalet. Vi forlanger en ny behandlingslinje, en pædagogisk linje, over for de åndssvage. Alle, der har en rimelig chance, skal have den for at komme videre frem imod den normale tilværelse. Men en sådan ny behandlingslinje kræver flere folk, flere institutioner og bedre uddannede folk. Det vil sige, at vi må begynde med vore egne skoler. Vi må uddanne disse folk, og så må vi hæderligvis også sige, at når f. eks. de går ind i en 3-årig teoretisk og praktisk uddannelse og de er egnede til vort arbejde, så har de et rimeligt krav på at blive lønnet i forhold hertil. Jeg kan sige, at den sag om åndssvageforsorgens personale foreligger til behandling i økonomiministeriet, og vi håber snart at kunne få den igennem.

Jeg er glad for denne meget stærke understregning af betydningen af den forebyggende og den revaliderende linje, som det ærede medlem hr. P. E. Eriksen gav så stærkt udtryk for. Jeg tror nemlig, at en tilbundsgående socialpolitik faktisk må begynde dér, hvor vanskelighederne opstår. Jeg har for nylig hørt om resultater af skoleundersøgelser, der synes at vise, at man allerede fra anden eller tredje klasse næsten kan regne sig til, hvilket barn man vil få vanskeligheder med, når det kommer op i syvende klasse og skal ud i erhvervslivet eller man skal til at bestemme, om det kan få en videregående uddannelse. En hjælp allerede på det tidspunkt kunne måske redde samfundet for meget besvær, men specielt det pågældende menneske selv og føre det langt videre frem. Jeg tror, vi må lægge meget vægt på den forebyggende linje hele vejen igennem — det gælder også revalideringen — så at så mange som muligt kan bringes tilbage til erhvervslivet

[Socialministeren.]

og til en normal tilværelse. Jeg synes, det må glæde os, at vi over revalideringsinstitutionerne sidste år fik 7.000 mennesker tilbage til erhvervslivet. Havde vi ikke haft det system, måtte vi have ladet dem sidde, eventuelt med invalidepension.

Det ærede medlem hr. Søren Andersen spurgte mig, hvordan det gik med opkrævningen af børnebidrag, fordi det ærede medlem har fundet en kraftig stigning på denne konto. Det er rigtigt, at der er en kraftig stigning; den skyldes ikke, at vi er blevet blødere i vor opkrævning, men den skyldes, at vi over en 3 års takt, som folkettinget har vedtaget, forhøjer børnetilskuddene. Da de udbetales i år og vi ikke kan få pengene hjem for næste år, viser det sig som en forskudt konto. Jeg kan oplyse, at vi har en opkrævningsprocent på mellem 60 og 70, at den har været stigende, og at jeg har haft lejlighed til at gøre rede for det over for finansudvalget.

Hvad plejehjemmene angår, er jeg enig med det ærede medlem og har understreget dette som et ganske særligt og alvorligt problem over for sygehusene, over for boligerne, over for familierne og over for de enkelte ældre selv. Vi gør jo, hvad vi kan gennem hjemmehjælpsordningen. Det ærede medlem hr. P. E. Eriksen spurgte mig, om jeg kunne sige, hvor meget vi har dækning for over hjemmehjælpen — hvor mange kommuner, blev der spurgt. Jeg kan ikke sige, hvor mange kommuner der har ordningen, men jeg kan sige, at det antal kommuner, der i dag har hjemmehjælp, dækker imellem 80 og 90 pct. af befolkningen. De sidste 10-20 pct. kommer med i 1968, hvor loven er obligatorisk for samtlige kommuner.

En anden oplysning, der er ønsket, er, hvordan det egentlig står til med plejehjemsbehovet, om vi har en oversigt over det, hvor mange ansøgninger vi har, og flere ting. Jeg kan give den generelle oplysning, at vi har et beregnet behov på ca. 6.000 pladser. Vi har 170 ansøgninger om oprettelse af plejehjem liggende inde, der vil betyde

400 mill. kr. i anlægsudgifter, og med 7.000-8.000 pladser. Men efterhånden som man bygger, kommer der nye behov, og det er ud fra dette, vi nu bygger over 1.000 pladser i år. Hvis vi ikke forøger kvotaen, haler vi ikke ind på behovet, og det er det, vi skal. Det er derfor i det program, der er lagt op til investeringsudvalget, klart tilkendegivet, at der vil være en stigende tendens i byggeriet af alderdomshjem. Jeg er enig i, at man bør blande folkepensionistboliger ind i det almindelige byggeri, og jeg kan slet ikke forstå, hvorfra det ærede medlem hr. Iver Poulsen har fået dette med paladser til folkepensionister, for sådan sker det jo slet ikke i øjeblikket. Man blander dette byggeri ind i alle de forskellige kategorier af byggeri.

Det ærede medlem hr. Asger Jensen rejste det spørgsmål, om man ikke kan bygge langtidsafdelinger ved hospitalerne. Jeg kan hertil sige, at sundhedsstyrelsen, indenrigsministeriet og socialministeriet forhandler derom, og jeg kan pege på, at der allerede er amter, der er gået den vej, at når de centraliserer deres sygehusvæsen og får de i relation til det større central-sygehus mindre, lokale sygehuse, om jeg må sige, „tilovers“, ja, så indretter de dem i stor udstrækning til plejehjem.

Jeg vil ligesom det ærede medlem hr. P. E. Eriksen ønske, at der igennem socialreformkommissionen kan komme virkelig positive resultater, så vi kan få den helhedsvirkning i vor socialpolitik, som vi så meget ønsker.

Jeg skal ganske kort i anledning af det ærede medlem hr. Albertsens bemærkninger, der også indeholdt spørgsmål, sige, at ånds-svageforsorgens driftsudgifter er beregnet til 303 mill. kr. Det er 59 mill. kr. mere end i år. Mange gode ønsker er i dag blevet udtrykt for socialpolitikken. Kryds fingre for mig i morgen, når jeg skal op i omsudvalget og gøre rede for de 59 mill. kr.

Hvad angår anlægsudgifter, investering, er de på 41 mill. kr. inden for særfor sorgen; det svarer til det byggeprogram, vi har til

[Socialministeren.]

rådighed til igangsættelse til den 1. april 1967.

Plejehjemmene, som det ærede medlem så stærkt lagde vægt på, og som det ærede medlem fru Gunhild Due også var inde på, er noget, vi i høj grad skal interessere os for; men vi kan ikke tage den eksplosive udvikling, som det ærede medlem foreslog, nemlig en tidobling i løbet af ganske kort tid, for en sådan eksplosiv udvikling på ét område vil uvægerlig gå ud over et andet område. Vi skal trække på dygtigt personale til disse pensionater, vi skal trække på administration, vi skal eventuelt også trække på byggekapa- citet, og det må vi nødvendigvis tage fra andet. Jeg tror, vi skal være enige om at lade det gå ind i det almindelige arbejde, og der er da også plads til det inden for det finanslovsforslag, der er fremsat.

Hvad angår spørgsmålet om Landsforeningen Evnesvages Vels indsats, har vi kunnet glæde os over, at foreningen, om jeg så må sige, i en given situation har kunnet hoppe ind i et favorabelt tilbud og udnytte det til fordel for statens åndssvageforsorg, der senere har overtaget drifts- og personaleproblemerne, og det vil vi også gerne at de bliver ved med fremover.

Hvad angår Grønland, skal jeg henvise til den redegørelse, den højtærede Grønlandsminister fremsatte i går, og med hensyn til Færøerne sætter vi vedrørende åndssvageudbygningen deroppe vor lid til, at vi får det nye hospital i Thorshavn.

Der er stillet et konkret spørgsmål til mig angående undervisningen af blinde børn, nemlig om man ikke kan ophæve skolepligten, som er fastslået i loven, til fordel for en undervisningspligt. Jeg kan sige, at der er stærk bevægelse i denne opfattelse, for efterhånden som skoleudviklingen foregår i den retning, som også det ærede medlem fru Grethe Philip var inde på, er det muligt, at man kan undervise disse børn i den almindelige skole, når de får de hjælpemidler til rådighed, som de nødvendigvis må have. Vi er på vej ind i en sådan udvikling, og hvis forældrene i øvrigt kan påtage sig opgaven og det kan synes forsvarligt, især under hensyn til børnenes tarv, at de bliver hjemme og de får de hjælpemidler, de skal have, vil vi ikke afslå forældrenes ønske herom.

Jeg skal så generelt sige, at vi har hørt mange ønsker udtalt i dag, men jeg går ud fra, at alle er klar over, at opfyldelsen af dem koster penge. Man har ikke generelt kritiseret socialpolitikken, man har talt kritisk om fradragsreglerne, og man har kritiseret administrationsudgifter, idet man har taget fejl af administrationsudgifter og lønudgifter. Samtidig siger man imidlertid: vi må have en bedre behandling i den institution, vi må have højere personalelønninger i den institution, vi må have mere skole for folk her og dér og inden for noget tredje. Se, disse ting harmonerer ikke. Man må opgive kritikken af lønudgifterne inden for det sociale område, når man samtidig forlanger, at lønkvotaen skal være større. Så kan man for min skyld godt falde over vor administration i øvrigt og se, om man kan gøre noget derved, men når man taler, som man har gjort idag, blæser man med mel i munden, det har jeg lov til at sige.

Må jeg slutte med at sige, at der er fremsat mange ønsker, som jeg er sympatisk indstillet over for, og jeg ville hellere end gerne have fremsat forslag om flere investeringer, men der må være en helhed ikke alene over socialministeriets budget, men også over budgettet set i relation til alle de andre budgetter. Vi må se på en samlet anlægs- og byggekvote. Det er vigtigt med undervisningen, det er vigtigt med trafik, og det er også vigtigt med sundhedsvæsen, og hvis vi ikke ser til hinanden, kan vi ikke få en helhed ud af det; det er vi nødt til, og det har vi også gjort i dette tilfælde.

Jeg vil dog for at forebygge misforståelser sige, at det forslag, vi har diskuteret, er ikke noget dårligt forslag i relation til forsorgens udbygning. På §§ 27, 28 og 30 er der afsat bevillinger på tilsammen 77,5 mill. kr., og det er jo værd at erindre sig, at når man afsætter et sådant beløb til investering, betyder det i sig selv en forbedring og udbygning af forsorgens muligheder. Jeg kan i øvrigt forsikre, at hvis der gives en rimelig chance for at komme videre end det, jeg har foreslået, vil vi straks være på vagt.

Bækgaard: Siden revalideringsloven er trådt i kraft, er der desværre sket det, at en medborger, som bliver udsat for svær invaliditet, ikke kan få et spørgsmål om invaliditetsprocent og -pension afgjort inden

[Bækgaard.]

for rimelig tid. Jeg kan f. eks. nævne et tilfælde, hvor en erhvervsdrivende først i januar 1964, altså for snart 2 år siden, blev uarbejdsdygtig på grund af en svær hjerneblødning. Vedkommende søgte i april 1964 invalidepension, men trods talrige henvendelser har han endnu ikke hørt om invaliderettens afgørelse. Da jeg er bekendt med lignende invaliditetssager, hvor afgørelsen er trukket ud i over 2 år, vil jeg henlede den højtærede ministers opmærksomhed på dette uheldige forhold i vort sociale arbejde.

Efter min mening er det helt urimeligt, at vi laver love, som føjer spot til skade for de medborgere, som ofte rammes umenneskelig hårdt gennem sygdom eller ulykke. Den højtærede minister nævnte godt nok lige nu tallet på de mange revaliderede, der var blevet sat i gang i de senere år, men vor revalideringslov har altså også en anden side. Jeg har hørt sådanne medborgere sige meget bittert: var vi endda bare gået væk med det samme, for det lader ikke til, at samfundet ønsker at hjælpe os. Ja, det er hårdt sagt, men desværre har det eksempel, som jeg lige har nævnt, vist, at dette er alvorlige anklager, som ikke alene rettes mod dem, der administrerer lovene, men også mod os, der laver lovene. Mon ikke det giver en og anden en følelse af skyld og af, at det nok var bedre at handle lidt mere end hidtil og så snakke og undersøge lidt mindre?

Socialministeren (Bundvad): Som jeg har nævnt, er invalideforsikringsretten til almindelig gennemgang i øjeblikket. Det er sagt sådan generelt. Men jeg vil gerne derudover sige, at vi må lægge vægten på revalidering. Det kan ikke være fornuftig socialpolitik at bevilge en hjælp fremfor at hjælpe folk til rette med at klare sig selv. Derfor skyder vi revalideringen i forgrunden. Men samtidig har vi foreslået, og så vidt jeg har set af den foreløbige dagsorden, kommer det til anden behandling i næste uge, at vi forhøjer den ydelse, der kan gives i anledning af langvarig sygdom, således at vi får hjulpet den person i den situation, som det ærede medlem omtalte. Men ellers må vi principielt sige, at hvis vi kan hjælpe folk til at komme tilbage til normalt liv

eller så tæt dertil som muligt, skal vi det fremfor at give dem invaliderente.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Jørgensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til finansudvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Anden næstformand (Thestrup): Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af Folketinget Haunstrup Clemensen har meddelt mig, at han ønsker til udenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvornår forventer ministeren at kunne udvirke lighed i vilkårene for den dansk-tyske grænsehandel?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af Folketinget Helge Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Overvejer ministeren at gennemføre begrænsninger i den nuværende adgang for private erhvervsvirksomheder til at fratække udgifter til repræsentation (frokoster, middage, rejser, fester o. s. v.) ved skatteopgørelsen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 10. december, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1966-67.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.

[Formanden.]3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om kommunale valg.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i toldloven.

Mødet hævet kl. 17⁵.

39. møde.

Fredag den 10. december kl. 10.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om statsanstalten for livsforsikring har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1966-67.

(Lovforslaget (nr. 77) findes i tillæg A. sp. 1021, fremsættelsen i tidenden sp. 1688).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Peter Nielsen: Det står skrevet i grundloven, at en folketingsmand kun er bundet af sin overbevisning, hvilket vel må medføre, at han også handler efter den, og at han også her fra denne talerstol prøver at give udtryk for denne overbevisning. Dette vil jeg gerne efterleve, og derfor må jeg om det foreliggende lovforslag sige, at jeg hverken med ildhu, begejstring eller glæde kan anbefale det, men at kun nødvendighedens hårde lov påbyder mig det.

Jeg havde hellere set, at man ved denne lejlighed havde indskrænket sig til at fastslå, med hvilken procent kildeskatten skulle opkræves næste år. Men sådan skal det ikke være foreløbig, og derfor må vi altså næste skatteår anvende den besynderlige form for udskrivning af statsskat, som vi hidtil har gjort.

Vi er vel et af de lande, der lægger mest vægt på vareafgifter, og derfor er den personlige statsskat egentlig ikke stor. Vi opkræver ikke 10 pct. af nationalproduktet i personlig statsskat og har altså ikke engang tiende her i landet. Alligevel føles skatterne byrdefulde. Og når man ser, at der udskrives med op til 110 pct., hvortil kommer kommuneskate, undres man over, at vi ikke for længst har fået mere ærlige procenter frem, at vi ikke har fået en skatteskala, der reelt giver udtryk for, hvad der skal betales i statsskat.

Vi har inden for de sidste 14 dage haft to dybtgående debatter om den økonomiske situation, så derfor kan meget af det, der bør siges om vort skattesystem, blot blive gentagelser. Må jeg alligevel kort rekapitulere.

Vi må anvende disse forfærdende høje procenter, som foreslås forlænget uændret, fordi vi ikke beskatter hele vort nationalprodukt. Et land som Danmark giver også fine muligheder for skattesnydere; der er måske for gunstige afskrivningsregler og meget, meget andet. Men navnlig skattefradragets retten giver et skævt billede af, hvordan der beskattes. Der er sagt meget ondt om denne skattefradragets ret, men egentlig ikke ondt nok. De tårnhøje procenter i lovforslaget taler deres tydelige sprog, skønt det altså ikke engang er tiende, vi skal opkræve. Det giver skatteyderne et skævt billede af, hvad der faktisk betales i skat, og det rammer arbejdslysten og viljen til at skabe en større produktion. Tager vi f. eks. en skatteyder, der ligger og svinger omkring proportionalgrænsen, en forsørger, der er ved at sætte sin indtægt over de ca. 33.000 kr., så er han mange gange utilbøjelig til at tjene mere. Han har fået den forkerte opfattelse, som han kan bestyrkes i af vor udskrivningslov, at skattevæsenet, når vi tager kommuneskatten med, tager de ca. 75 pct. af hans overarbejdspenge, hvorfor han ikke ønsker at påtage sig noget over-